

ΠΕΤΡΟΥ Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΛΕΞΙΚΟΣ ΕΡΑΝΟΣ

Μετατόπισις ἐκ τῆς «Νέας ἡμέρας» 1899 αρ. 1286-1288)

ΕΝ ΤΕΡΓΕΣΤῃ

Ἐκδότης τὸ τυπογραφεῖον τοῦ αὐστριακοῦ Λόγδ

1899

1261

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

PAP

ΠΕΤΡΟΥ Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΛΕΞΙΚΟΣ ΕΡΑΝΟΣ

ΕΝ ΤΕΡΓΕΣΤΗ

Ἐκδότης τὸ τυπογραφεῖον τοῦ αὐστριακοῦ Λόγδ

1899

Τύποις του αββατοχού Λούδ εν Τεργέστη,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΚ ΛΙΘΩΝ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΩΝ.

Τῇ ἱερᾷ μνήμῃ Στεφάνου Κουμανούδη χαριστήριον.

Α'.

ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ

«Ζεὺς πανεπώπης»

καὶ «Πλούτων καὶ Ποσειδῶν πανασφάλειοι».

Καθόλου μὲν ἡ ἱστορία σωζομένων ἀρχαίων μνημείων τῶν Ἀθηναίων εἶναι καθ' ἱκανὸν μέρος ἱστορία τοῦ ἀπὸ τοῦ ἐνθάδε βίου μεταστάντος καὶ σοφοῦ καὶ φιλοπάτριδος Στεφάνου Κουμανούδη· ἰδίᾳ δὲ τοῦ Κουμανούδη καὶ τῆς γένεως Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης δοξα εἶναι ἀπὸ πολλοὶ παλαιοὶ λίθοι ἐπιγραφῶν φυλασσόμενοι ἐν τοῖς Μουσείοις καὶ τὰ ἐκ τῶν λίθων ἐν πολλοῖς περιοδικοῖς συγγράμμασιν ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρὸς ἐκδεδομένα ἐπιγράμματα. Τίς δὲ ἀγνοεῖ τὴν εἰδικὴν τῶν ἐπιγραμμάτων τῆς Ἀττικῆς ἑκδοσιν τοῦ φιλαθηναίου ἀνδρός;

Ἰδίου τινὸς ἔρωτος ἐνεφορεῖτο ὁ Κουμανούδης πρὸς τὰς καινοφανεῖς τῶν ἐπιγραμμάτων λέξεις, τοῦ δ' ἔρωτος τούτου τέκνον ὀψίγονον εἶναι ἡ «Συναγωγὴ λέξεων ἀθησαυρίστων ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς λεξικοῖς»· πασῶν τῶν λέξεων «τιμιωτάτας» ἀπεκάλεσεν ὁ Κουμανούδης ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ (ἐν τῇ σελίδι ζ' τοῦ προλόγου) ὅσας «συνήγαγεν ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν» μετὰ τῆς οἰκείας εὐξυνεσίας, πρὸς ἣν πολλάκις παρ' αὐτῷ ἡμιλλᾶτο τὸ ἐν τῷ λόγῳ τάχος τῆς σημασίας, τὸ πᾶν δηλώσας.

Τὸ μνημονευθὲν πολύτιμον πόνημα τοῦ μακαρίτου καὶ τοῦ πονήματος τὸ παρατεθὲν χωρίον ἐνεθυμήθη μὲν μὲν Δεκεμβρίῳ τοῦ ἔτους 1898 ἀντιγράφων ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Μυτιλήνης, τῷ ἀληθεῖ τούτῳ Μουσείῳ, ἔμμετρον νεοφανοῦς στήλης ἐπιγράμμα, ἐνεθυμήθη δὲ μὲν Ματίῳ τοῦ 1899 μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου. Ὁ δὲ τὸ προκείμενον λιτὸν μνημόσυνον εὐλαβῶς προσφέρων ἠτύχησε νὰ καταλεχθῇ οὐ μόνον εἰς τοὺς ἀχροατὰς τοῦ Κουμανούδη δημοσίᾳ διδύσκοντος ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ὁμιλητὰς αὐτοῦ ἰδίᾳ ὠφελοῦντος.

1) Ζεὺς, ἐπώπηϛ, πανεπώπηϛ.

Ἑσυχίος ὁ λεξικογράφος παρέδωκεν ἡμῖν τὰς λέξεις

Ἐπωπετής. Ζεὺς παρὰ Ἀθηναίους
ἐπώπη· ἐπόπτῃ, ἐφορῶντι

ἐπωπίδες· ἐπίσκοποι. Ἀκόλουθοι παρὰ Λακεδαιμονίοις.

Ἐκ τοῦ ἐν τῇ μείζονι τοῦ Ἑσυχίου ἐκδόσει τοῦ Moriz Schmidt (ἐν τόμῳ Α' σελίδι 181,7) εἰς τὴν δευτέραν τῶν ἀναγεγραμμένων λέξεων φερομένου ὑποσημειώματος μανθάνομεν ὅτι τὸ χειρόγραφον τοῦ Ἑσυχίου ἔχει τὴν γραφὴν

ἐπώπει· ἐπόπτει, ἐφορῶντι

καὶ ὅτι ὁ μὲν Ἄλδος μετέγραφεν ἐπώπη ὁ δὲ Μουσοῦρος ἐπώπη. Ὁ Schmidt παρετήρησε καὶ τὰδε· «L. ἔποπι coll ἔποψ. Idem voluisse Pearsonem video». Ἐν τῷ προκειμένῳ μοι Βιβλίῳ τοῦ Pearson (Adversaria Hesiychiana Oxonii 1844), ἐν τόμῳ Α' σελ. 315, κεῖνται τὰ ἑξῆς· «Ἐπωπι. v. Ἐποψ [N. B. primo scripsit Ἐποπι, postea correxit Ἐπωπι.]· ἐνόμιζεν ἄρα ὁ Pearson ὅτι τὸ παρ' Ἑσυχίῳ κείμενον ἐπώπει μεταγραφτέον ἐπωπι· μάλλον ἢ ἔποπι, ὑπονοῶν ὅτι πλὴν τοῦ ἔποψ ἐρρήθη ὑπὸ τῶν παλαιῶν καὶ τὸ ἔπωψ (Ἑσυχίος «ἔπωπα· ἀλεκτρονὰ ἀγρίον»). Τὸ δὲ παρ' Ἑσυχίῳ «ἔποψ· ἐπόπτῃς, θανάστῃς. Καὶ εἶδος ὀνέου»· παρὰ τῶν καὶ ὁ Schmidt ἤξιώσε νὰ γραφῇ τὸ

ἔποπι· ἐπόπτῃ, ἐφορῶντι.

Γενναῖα μὲν εἶναι τοῦ μακαρίτου διδασκάλου Schmidt τὰ ἐν τῇ φιλολογικῇ ἐπιστήμῃ κατορθώματα ὧν περιφανὲς μνημεῖον ἵδρυται ἢ ἐκδοσίς τοῦ Ἑσυχίου, οὐδὲν δὲ θαῦμα ὅτι ὁ ἀνὴρ δὲν κατώρθωσεν νὰ φυλάξῃ ἑαυτὸν ἐλεύθερον ἀστοχημάτων ὧν κυριωτάτῃ ἀφορμὴ ἐγένετο ἡ κριτικὴ τόλμη, ἢ κατ' ἀνάγκην καὶ εἰς ὑπερκριτικὴν πολλὰκις μεταπίπτουσα αἰθαιρεσίαν· τοῦ δ' ἀληθοῦς ἀπεσφάλῃ κατ' ἐμὲ ὁ Schmidt καὶ ἐν τῇ περὶ ἧς γίνεται ὁ λόγος λέξει τοῦ Ἑσυχίου.

Καὶ ὅτι μὲν ἡ λέξις ἐπώπει εἶναι παραδεδομένη ἐν τῷ χειρογράφῳ μεταξὺ λέξεων ἀπὸ τῶν ἐπω γραμμάτων ἀρχομένων, τοῦτο δὲν εἶναι, ὡς γινώσκουσιν οἱ περὶ τὰ παλαιὰ Λεξικά καὶ μικρὸν διατριψάντες, ἰσχυρὸς λόγος μόνος δυνάμενος νὰ ἐλέγχῃ ἐσφαλμένην τὴν μεταγραφὴν ἐποπι· ὅτι δὲ ἡ λέξις ἐπώπηϛ, ἧς τὴν δοτικὴν πτῶσιν προέτεινεν ὁ Μουσοῦρος, εἶναι ὀρθῶς πεποιημένη καὶ ὅτι ὁ Ἑσυχίος πιθανώτατα τὸ ἐπώπη ἔγραψεν εὐρών που μετ' ἀναφορᾶς εἰς τὸν Δία εἰρημένον, ταῦτα θὰ ἀποδείξωσι τὰ ἐφεξῆς ῥηθησόμενα ἐν οἷς τὰ καταλεγόμενα ἐπίθετα καὶ οὐσιαστικὰ ὀνόματα συνήγαγον ἐκ παλαιῶν συγγραφέων καὶ νέων Λεξικῶν καὶ ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Lobeck ἐν τῇ γ' ἐκ-

δόσει (1866) τοῦ Αἴαντος τοῦ Σοφοκλέους, ἐν ταῖς σελίδι 337—341, σεσημειωμένων.

Σύνθετα ὀνόματα ἐπίθετα, ὧν τὸ δεύτερον συνθετικὸν μέρος εἶναι ἢ λέξις ὦψ (οπ, ὄψομαι, ὄψ, ὄπ-ωπ-α, ὦπῃ), σχηματίζουσιν οἱ παλαιοὶ καὶ κατὰ τὰς τρεῖς κλίσεις ἔχοντα τὸ πρῶτον συνθετικὸν μέρος συγχρό-
τατα μὲν ὄνομα, ἥτοι ἐπίθετον ἢ προσηγορικόν, σπανιώτατα δὲ ῥῆμα·
λήγει δὲ ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἄρσενικοῦ γένους πτώσις ἥτοι εἰς ὦψ (οψ)
ἢ εἰς ὦπης, ὠπός, ὠπῆς· ἡ τοῦ θηλυκοῦ γένους εὐρίσκεται τελευ-
τώσα εἰς ὦψ, ὦπις, ὠπῇ (σπανιώτερον ὠπός), ὠπῆς·

Ἀγλαῶψ (ἀγλαῶπις)· ἀγριωπός· αἰγωπός· αἰθίοψ· αἰθρωπός
αἵματωπός (αἵμαωπός) καὶ αἵματῶψ· ἀλαωπός καὶ ἀλαῶψ (ἀλαῶπις)·
ἀμβλυωπός (ἀμβλωπός) καὶ ἀμβλωπῆς (ἀμβλωπῆς)· ἀμβλώψ· ἀμύδρωψ
(Κουμανούδης ἐν Συναγ. σελ. 16)· ἀρρενώπας (παρὰ Κρατίνῳ, Κοκκ
Com. Att. fragm. 389, τόμ. Α' σελ. 120) καὶ ἀρρενωπός καὶ ἀρρε-
νώψ· ἀστ(ε)ρωπός.

Βαρυωπῆς· βλοσυρωπός καὶ βλοσυρώπης (τριτόκλιτον παρ' Ὀπ-
πιανῷ «βλοσυρώπεις μόσχῳ»· βλοσυρώπης -ου καὶ -εος κατ' ἄλλους.
Περὶ τῆς τόνωσεως ἰδὲ Lob. ἐν σελ. 338)· βοώπης καὶ βοῶψ (; ἐξ οὗ
τὸ προσηγορικὸν βόωψ) (βοῶπις).

Γλαυκῶπης καὶ γλαυκωπός καὶ γλαυκῶψ (γλαυκῶπις)· γορ-
γωπός καὶ γοργῶψ (γοργῶπις).

Δεινωπός καὶ δεινωψ· δόλωψ (δολῶπις).

Ἑλικωπός καὶ ἐλικῶψ (ἐλικῶπις)· εὐρύωψ (Hob. σελ. 340)
(ἐρατῶπις).

(Θαλερῶπις· θεμερῶπις).

(Καλυκῶπις)· κελαινώπης καὶ κελαινωπός καὶ κελαινώψ (κε-
λαινώπις)· κεραῶψ (κερατῶπις)· κνώψ· κοιλωπός καὶ κοιλώπης, κοι-
λώπεις (κοιλῶπις)· κύκλωψ· κυνώπης (κυνῶπις).

Λευκῶπης (λευκῶπις)· λιθώπης, λιθώπεις· λιπαρώψ· (λυσ-
σῶπις).

Μεγαλωπός· μελανωπός· μο(υ)νώψ· μυριωπός· μυωπός καὶ
μύωψ.

Νεωπός ἢ νεωπῆς-νεῶψ (Ἡσύχιος «νεοπῆς ἀντὶ τοῦ νεο-
βλέπουσινέας»· νεωποῦς ἀντὶ τοῦ νεοβλέπους ἢ νέας Μου-
σοῦρος, νεωποῦς ἀντὶ τοῦ νεοβλεποῦς ἢ νέας Lobbeck, νεῶ-
πας ἀντὶ τοῦ νεοβλέπτους ἢ νέας Thesaurus· ἴσως δὲ γραπτέον
τὸ νεωπάς).

Οἰνωπός καὶ οἰνώψ· ὄξυωπός καὶ ὄξυωπῆς (ὄξυώπης Lob.
σελ. 338).

Παρθενωπός· πολυωπός καὶ πολυωπῆς-πολυῶψ· πυρ(σ)ωπός
καὶ πυρώπης, πυρώπεις (πυρ(σ)ῶπις).

Ῥοδωπός (ροδῶπις).

Σκολιωπός· σκυθριωπός· στυγερώπης (Lob. σελ. 338) και στυγερωπός.

(Ταναῶπις)· ταυρωπός και ταυρώψ (ταυρώπις)· τερατωπός· τυφλώψ.

(Υαλῶπις).

Φαιδρωπός· φαινῶψ· φιλώψ· φλογωπός και φλογῶψ· φοβερωπός και φοβερώψ.

Χαριτωπης (χαριτωπις)· χαρο(ω)πός και χαρῶψ· χάροψ· χρυσώπης και χρυσῶψ (χρυσῶπις).

Ἄλλοι βιβλιακώτεροι και μνημονικώτεροι ἐμοῦ πάντως θὰ εὐρωσιν ἄλλα προσθετά εἰς τὰ καταλεχθέντα, ἡ δὲ ζήτησις ἐπεκτεινομένη θὰ καταδείξῃ οὐ μόνον τὴν θαυμαστὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης δύναμιν περὶ τὸν ποικίλον σχηματισμὸν συνθέτων ὀνομάτων ἐπιθέτων και ἐν τῇ λέξει ὦψ, ἀλλὰ και τὴν και ἐκ τῶν παρατεθέντων παραδειγμάτων καταδειχθεῖσαν ὁρθότητα τῆς συνθέσεως τῆς προθέσεως ἐπὶ και τοῦ εἰρημένου προσηγορικῷ ὀνόματος εἰς τὸ πρωτόκλιτον προσηγορικὸν ὄνομα ἐπωπης κατὰ τὰ εἰς ὦπης λήγοντα ἐπιθετα ὀνόματα.

Ἐπιθετα συγκεκριμένα ἐκ τῆς αὐτῆς λέξεως ὡς δευτέρου μέρους και ἐκ προθέσεως, ἐπιρρηματος ἢ μέρους τίνος ὡς πρώτου μέρους ἐνεθυμήθην ἐγὼ πάνυ ὀλίγα πλὴν τῶν ὑπὸ τοῦ Lobbeck ἀναγεγραμμένων.

Ἄντωπός και ἀντωπῆς (;)· ἀσψ· εἰσωπός· ἐριώπης (ἐριῶπις)· εὐαπός και εὐῶψ (εὐῶπις)· κατωπός. Ἐν παθητικῇ σημασίᾳ εἴρηται τὸ ἀμφισωπός (Ἡσυχιος «ἀμφισωπον· περιωπον, πάντοθεν ἀναπεπταμένον· Αἰσχύλος Γλαύκῃ Ποτνιῇ» και Ἐτυμολογικὸν Μέγα «ἀμφισωπον· περίβλεπον» Nauck Trag. Gr. fragm. 41, ἐκδ. β' σελ. 15), τὸ περιωπῆς και ἐνίσταται τὸ τηλωπός.

Συντομίας χάριν παραλείπων τὰ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐσχηματισμένα ὀνόματα κύρια και προσηγορικά, ὧν ἱκανὰ (Γοργώπας, Λυκώπας και Λύκωπος, Οἰνώπας· Ἄνθρωπος· Ἴνωψ, Ἴωψ, Κέρκωψ, Φαίνωψ, Χάρωψ και Χάρωπος· Ἴωψ, κύνωψ, ὕδρωψ και «ἀνετυμολόγητα» ἀέροψ, δρύοψ, πάρνοψ και πολλὰ ἄλλα) ἐμνημόνευσεν ὁ Lobbeck, ἄξια παραθέσεως νομίζω ὅσα προσηγορικὰ ὀνόματα θηλυκοῦ και οὐδετέρου γένους ἐνεθυμήθην, τὰδε· ἐνωπῆ· ἐπωπῆ (παρ' Αἰσχύλου ἐπὶ τόπου· και ῥῆμα ἐν Εὐμειδῶν στίχῳ 275 και 971 ἐπωπᾶ δ' Ἡσυχιος ἐξηγεῖται «ἐφορᾶ, ἐποπτεύει», ὥσπερ τὸ ἐπωπει) «ἐπόπη, ἐφορῶντι»· πανωπῆ (; ἐξ οὗ τὸ πανωπῆεις ἐπιθετον)· παρωπῆ (; ἐξ οὗ τὸ παρώπιον)· περιωπῆ και ὕπωπῆ (ἐξ οὗ τὸ ὕπωπιον)· μέτωπον και πρόσωπον.

Καλῶς ἄρα ἀποκατέστησεν ὁ Μουσοῦρος παρ' Ἡσυχίου τὸ ἐπωπῆ. Κατὰ τὸν λεξικογράφον ἐπωπῆς εἶναι ὁ «ἐπόπητης, ἐφορῶν», πιθανώτατον δὲ νομίζω ἐγὼ ὅτι και τούτῳ τῷ ὀνόματι ἐκοσμεῖτο ὁ Ζεὺς, ὁ καλούμενος και ἐπόπητης κατὰ τὸν Ἡσυχιον «ἐπόπητης· Ζεὺς.

Ἡ θεατῆς» καὶ ἐπόψιος κατὰ τὸν αὐτὸν «ἐπόψιος· Ζεὺς» (Ἀπολλωνίου Ῥοδίου Ἀργον. Β 1135 «Διὸς δ' ἄμφω ἱκέται τε| καὶ ξεινοί· δ δέ που καὶ ἐπόψιος ἄμμι τέτυκται» καὶ Σοφοκλέους Φιλοκλήτου 1040 «θεοὶ τ' ἐπόψιοι»). Ἐν δὲ τοῖς τοῦ Ἡσυχίου «ἐπόψ· ἐπόπτης, δυνάστης. Καὶ εἶδος ὀρνέου» ἡ πρώτη ἐρμηνεία ἀναφέρεται προφανῶς εἰς θεὸν τινα καὶ δὴ πιθανῶς πάλιν εἰς τὸν Δία, ἡ δὲ δευτέρα εἰς τὸ πτηνὸν οὗ τὸ ὄνομα, ἐσχηματισμένον τάχα ἐκ τῆς φωνῆς (u p u p a), παρετυμολογεῖ καθ' ἣν ἔχει πυκνὴν συνήθειαν ὁ Αἰσχύλος ἐν τῷ ἀποσπάσματι 304·

τοῦτον δ' ἐπόπτην ἔποπα τῶν αὐτοῦ κακῶν
πεποικίλωκε κ. τ. λ.

Λέγει δὲ τὸν ἔποπα εἰς ὃν κατὰ τὸν γνωστὸν μῦθον ἀπαρνιθώθη ὁ αἰσχρουργὸς Τηρεὺς.

Τὸ θηλυκὸν ἐπῶπις δὲν εὐρὸν που παραδεδομένον, ἀποκατέστησε δ' αὐτὸ ὁ Meineke ὡς τῶν Ἐπιζεφυρίων Λοκρῶν πόλεως ὄνομα (Ἐπῶπιν) ἐν τοῖς τοῦ Στράβωνος, σ' 259 (τόμ. Α' σελ. 356) ἀντὶ τοῦ καὶ παρὰ τῷ Κοραῇ (τόμ. Α' σελ. 349) κειμένου Ἐσῶπιν τὰδε παρατηρήσας ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ ἐπιγεγραμμένῳ Vindiciarum Strabonianarum liber (Berolini 1852), ἐν σελ. 59· «Ἰδρυται δ' ἡ πόλις ἐπ' ὀρρύος ἦν Ἐσῶπιν καλοῦσιν. De Locis haec dicuntur Epizephyriis; sed pro Ἐσῶπιν scribendum haud dubie Ἐπῶπιν. Hoc enim nomen, non item alterum, Graeci locis, a quibus late prospectus pateret, indere solebant. Epopos montis nomen est in Pitheculus apud Plinium NH. 2, 89 qui Ἐπωμεύς male [ἀντὶ τοῦ Ἐπωπεύς] dicitur in libris Strabonis lib. 5 p. 248. Eodem Ephrae [τῆς Ἀκροκορίνθου, τῆς Ἐπωπῆς] nomen revocandum esse monui ad Stephanum Byz. p. 275, 3». Εἰς τὴν ἐν τῷ στίχῳ 1175 τῆς Λυκόφρονος Ἀλεξάνδρας κειμένην λέξιν ἐπωπίδα φέρεται ἀρχαῖον σχόλιον τὸ ἐξῆς· «εἰ μὲν δασέως τὴν ἀκόλουθον, εἰ δὲ ψιλῶς τὴν ἐπίσκοπον διὰ τὰς ὥπας», ὁ δὲ Ἡσύχιος ἀνέγραψε καὶ τὴν λέξιν «Ἐπωπίς· Δημήτηρ παρὰ Σικυωνίοις». Μεθρημήνευσε δὲ ὁ Pape τὸν Ἐπωπέα (λόφον) Schauenstein (καὶ τὸ Ὁξύωπον πόλεως ὄνομα Schauenburg).

Τὰ τοῦ Meineke ἀναγνούς τις ἴσως ἂν προτιμήσῃ τὸ τοῦ Ἡσυχίου ἐπῶπει νὰ μεταγράψῃ ἐπωπεῖ (παρὰ τὸ ἐπωπεύς—Ἐπωπεύς). Ἴσως δὲ ἄλλος ἦτοι φυλάσσων τὸν παραδεδομένον τόνον ἢ μεταβάλλων αὐτὸν (ἐπωπεῖ) θὰ εἰκάσῃ τριτόκλιτον ὄνομα ἐπῶπης—ἐπωπής· Ἀσφαλέστατον τοῦ πρωτοκλίτου ὀνόματος ἐπῶπης μάρτυρα προσάγω ἐγὼ τὸ Μυτιληναϊκὸν ἐπίγραμμα ᾧ καὶ δίδωμι τὸν λόγον μετὰ βραχεῖαν παρατήρησιν, τὴν ἐξῆς· ἐν τῷ ἐπιγράμματι κεῖται τὸ Ζηνεῖ—πανεπῶπη· ἐκαλεῖτο ἄρα ὁ Ζεὺς καὶ ἐπῶπης, ὁ

δ' ἄγνωστος τῆς Μυτιλήνης ἐπιγραμματοποιὸς ἐκόσμησε τὸν ἄνακτα ἀνδρῶν τε θεῶν τε καὶ τῶ ἐπιτεταμένην τὴν ἔννοϊαν ἔχοντι ὀνόματι πανεπώπης. Εἶναι δὲ πανεπώπης οὐδείς ἄλλος ἢ ὁ πανεπόπτης (πανεπόψιος) καὶ παντεπόπτης ὧν ὀνομάτων τὸ πανεπόπτης ὁ ποιητὴς τοῦ ἐπιγράμματος ὥς ἐκ τοῦ μέτρου οὐδαμῶς ἐκώλυετο νὰ μεταχειρισθῇ. Ὁ Αἰσχύλος ἐν Εὐμενίδων στίχῳ 1046 εἶπε τὸ «Ζεὺς ὁ πανόπτας» εἰς δ' ἴσως ἀναφέρεται τὸ τοῦ Ἑσυχίου «πανόπτης· πολυόφθαλμος. Ζεὺς. Ἀχαιοί» (Nauck Ἀχαιοῦ fragm. 53, σελ. 758). Ὁ Δικαίόπολις τοῦ Ἀριστοφάνους ἐν Ἀχαρνέων στίχῳ 414 καὶ τοῖς τούτῳ ἐξῆς ἀντιβολήσας τὸν Εὐριπίδην ὧδε

δός μοι ῥάκιον τι τοῦ παλαίου δράματος·

δεῖ γάρ με λέξαι τῷ χορῷ ῥῆσιν μακράν,

αὕτη δὲ θάνατον, ἣν κακῶς λέξω, φέρει

καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ παιδὸς Κηφισοφῶντος, κελευσθέντος ὑπὸ τοῦ τραγικοῦ, τοῦ Τηλέφου τὰ ῥακώματα χαριέντως ἀναφώνει

ὦ Ζεῦ διόπτα καὶ κατόπτα πανταχῇ

εἰς ὃν στίχον ὁ ἀρχαῖος σχολιαστὴς (ἐκδ. Dübner σελ. 14, 52) παρέτηρησε τὰ ἐξῆς· «ταῦτά φησιν ἐπεὶ πολὺτρητα ἦν τὰ ῥάκια δι' ὧν ἦν πάντα ἐπισκοπῆσαι. Καὶ ὁ Ζεὺς δὲ παντεπόπτης λέγεται». Κεῖται δὲ καὶ παρ' Ἑσυχίου «παντεπόπτης· ὁ πάντα καθορῶν». Ἴδὲ καὶ Nauck fragm. adesp. 43, σελ. 847.

Τὸ Μυτιληναϊκὸν μνημεῖον, ἐφ' οὗ κεῖται τὸ ἐπίγραμμα, ἐξεσκάφη ἐκ βάθους δύο πηχέων μῆνι Ὀκτωβρίῳ τοῦ 1898 ἐν τῷ κήπῳ ἰδιωτικῆς οἰκίας τοῦ φρουρίου, ἔχει δὲ τὸ σχῆμα τῶν συνήθων στηλῶν. Ἡ στήλη εἶναι ἀνωμάλως ἀποκεκρουσμένη τὸ ἥμισυ που κάτω μέρος· καὶ τὸ μὲν πλάτος ἐκάστης τῶν τεσσάρων πλευρῶν εἶναι 036, τὸ δὲ ὕψος τῆς μὲν πλευρᾶς τοῦ προσώπου τὸ ἐλάχιστον 031 (ἀριστερᾷ τῷ ὀρῶντι) καὶ τὸ μέγιστον 046 (δεξιᾷ), τὸ δὲ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τὸ ἐλάχιστον 046 (κατὰ τὴν μεταξὺ τῶν δύο πλευρῶν ἀκμὴν) καὶ τὸ μέγιστον 047 (κατὰ τὴν ἐτέραν τῆς πλευρᾶς ἀκμὴν). Κοσμήματα διασώζει ἡ στήλη ἄνω μὲν ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ προσώπου καὶ τῆς δεξιᾶς ἐγγεγλυμμένα πτερύγια, ἐν δὲ τῷ μέσῳ (ὑπὸ τοῖς γράμμασιν) ἐπὶ μὲν τῆς πρώτης πλευρᾶς ἀποκεκρουσμένον στέφανον, ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας τὸ ἄνω μέρος καθέτου ῥαβδοειδοῦς πράγματος ἀπολήγον εἰς σφαιρίδιον καὶ αἰχμὴν. Ὁ ρυθμὸς τῶν γραμμάτων μαρτυρεῖ χρόνους τοὺς περὶ Χριστόν.

Τὸ ἐπίγραμμα φέρεται κατὰ τέσσαρας στίχους ἐπὶ τῶν δύο πλευρῶν· καὶ ἐπὶ τῆς πλευρᾶς μὲν τοῦ προσώπου (α) κεῖνται τάδε

(α) ΖΗΝΙΘΕΩΝΥΠΑΤΩΠΑΝΕΠΩΠ
ΗΔΕΠΟΣΕΙΔΑΩΝΗΠΑΝΑΣΦΑΛΙΟΙ.
ΖΩΣΙΜΗΟΥΓΡΑΝΙΟΙΟΘΕΟΥ
ΣΥΝΗΑΙΔΙΣΦΕΤΕΡΩΠΑΝ

ἐπὶ τῆς πλευρᾶς δὲ τῆς δεξιᾶς (β) τάδε

(β) ΗΚΑΙΠΛΟΥΤΩΝΙ
ΑΝΕΘΗΚΕ
ΣΩΘΕΙΣΑΠΡΟΝΟΙΑΙΣ
ΤΑΣ ΖΩΟΥΣΔΕΛΑΒΟΥΣΑ.

Οἱ στίχοι α καὶ β 1 καὶ 2 κεῖνται ἐπὶ τῆς στεφάνης ἐν ἐγ-
γλυφαῖς, οἱ δὲ α καὶ β 3 καὶ 4 ὑπὸ τῇ στεφάνῃ ἐν τῷ προσώπῳ τῶν
πλευρῶν. Βεβλαμμένα εἶναι τὰ γράμματα ΑΩ (Ποσειδάωνι), Α
(ἀνέθηκε), Υ (Θεοῦ), Ο τὸ δεύτερον (προνοίαις), Ν (πάντας),
Β καὶ Α τὸ δεύτερον (λαβοῦσα), παντελῶς δὲ ἡφανισμένον τὸ Σ τὸ
δεύτερον (πανασφαλίσαις). Τοῦ γράμματος Η τῆς λέξεως πανε-
πώπη τὸ πρῶτον σκέλος κεῖται ἐν τῇ πλευρᾷ α πλησίον αὐτῆς τῆς
ἀκμῆς, τὸ δὲ δεύτερον μετὰ τῆς ἐνούσης τὰ δύο σκέλη γραμμῆς ἐν τῇ
πλευρᾷ β· δηλονότι ὁ χαρακτὴς μὴ προνοήσας κατέφυγεν εἰς τὸν τοι-
οῦτον τρόπον διὰ τὸν χώρον. Τὸ ἐπιγράμμα ἀναγνωστέον·

Ζηνὶ θεῶν ὑπάτῳ πανεπώπῃ καὶ Πλούτῳ
ἡδὲ Ποσειδάωνι πανασφαλίσαις ἀνέθηκε
Ζωσίμη οὐρανίῳ θεοῦ σωθεῖσα προνοίαις
σὺν παιδὶ σφετέρῳ, πάντας ζωὸς δὲ λαβοῦσα.

Ἐπὶ τῆς ἀνω ἐπιπέδου πλευρᾶς γεγραμμένος εἶναι κύκλος ἔχων
καύλωμα ἐν τῷ μέσῳ· πάντως ἀνεστηριγμένον· ἥτοι ἔχει πρᾶγματι δι-
οῦ ἡ Ζωσίμη εἶχε κοσμήσῃ τὸν βωμὸν τὸν ἀνατεθέντα τοῖς θεοῖς σω-
τήρῃν. Ὅτι δὲ ὁ κίνδυνος ἦτο πιθανῶς χειμασμός ἐν πελάγει, τοῦτο
διδάσκουσι μὲν ἄλλα ὅμοια τῆς Λέσβου περὶ ἐπιγράμματα («χειμα-
σθέντες ἐν πελάγει θεῶ ὑψίστῳ χρηστήριον», ἀντὶ τοῦ συ-
νήθους χαριστήριον, G. Paton Inscript. Gr. insul. Lesb. Bero-
lini 1899, ἀρ. 119, σελ. 45), διδάσκει δὲ τοῦ Ποσειδῶνος παν-
ασφαλίου ἡ μνεία περὶ οὗ καὶ νῦν ὁ λόγος.

2) Πλούτων καὶ Ποσειδῶν πανασφαλοὶ.

Πλὴν τῆς λέξεως πανεπώπης πρῶτον νῦν ἐκ τοῦ ἐπιγράμ-
ματος γινώσκεται καὶ ἡ λέξις πανασφαλῖος· ἀλλ' ὥσπερ γνωστὸν
ἦτο τὸ προσηγορικὸν ὄνομα ἐπώπης οὕτω κατὰ θαυμαστὴν τύχην καὶ τὸ
ἐπίθετον ἀσφαλῖος δὲν εἶναι ἄγνωστον καὶ δὴ ὡς τοῦ Ποσειδῶνος
αὐτοῦ ἐπίθετον. Πρῶτος μάρτυς, ὅσον ἐγὼ γινώσκω, εἶναι ὁ Ἀριστο-
φάνης ἐν Ἀχαρνέων στίχῳ 682

οἷς Ποσειδῶν ἀσφάλειός ἐστιν ἡ βακτηρία

εἰς ὃν ὁ σχολιαστής (Düb. σελ. 19, 22) ἐσημείωσατο τὰ ἑξῆς· «Ἀ-
σφάλειος Ποσειδῶν παρὰ Ἀθηναίους τιμᾶται — Τιμᾶται δὲ Πο-
σειδῶν ἀσφάλειος παρ' αὐτοῖς ἵνα ἀσφαλῶς πλέωσιν».

Ὁ Πυσανίας ἐν μὲν τοῖς Λακωνικοῖς, γ' 11, 8 γράρει· «τούτων δὲ οὐ πόρρω Γῆς ἱερὸν καὶ Διὸς ἐστὶν Ἀγοραίου, τὸ δὲ Ἀθηνᾶς Ἀγοραίας καὶ Ποσειδῶνος δὲ ἐπονομάζουσιν Ἀσφάλιον»· ἐν δὲ τοῖς Ἀχαϊκοῖς, ζ' 21, 3 πραγματευόμενος περὶ τῶν κατὰ τοὺς Πατρεῖς παρατηρεῖ· «πρὸς δὲ τῷ λιμένι Ποσειδῶνός τε ναὸς καὶ ἀγαλμὰ ἐστὶν ὀρθοῦ λίθου. Ποσειδῶνι δὲ παρ᾽ ἧς ὅποσα ὀνόματα ποιηταῖς πεποιημένα ἐστὶν ἐς ἐπὶ κόσμον καὶ ἰδίᾳ σφίσιν ἐπιχώρια ὄντα ἕκαστοι τίθενται τοσαῦδε ἐς ἅπαντας γεγόνασιν ἐπικλήσεις αὐτῷ, Πελαγαῖος καὶ Ἀσφάλιός τε καὶ Ἴππιος.»

Ὁ Στράβων α' 57 κ. ἐ. πραγματευόμενος περὶ τῶν μεταβολῶν ὧν ἕνεκα γίνονται αἱ ἐπικλύσεις καὶ ἀναφέρων ὅτι «ἀνὰ μέσον Θήρας καὶ Θηρασίας ἐκπεσοῦσαι φλόγες ἐκ τοῦ πελάγους ἐφ' ἡμέρας τέτταρας, ὥστε πᾶσαν ζεῖν καὶ φλέγεσθαι τὴν θαλάτταν, ἀνεφύσησαν κατ' ὅλγον ἐξαίρομένην, ὥς ἂν ὀργανικῶς συντιθεμένην ἐκ μύδρων νῆσον ἐπέχρυσαν δώδεκα σταδίων τὴν περίμετρον» παρατηρεῖ· «μετὰ δὲ τὴν παῦλαν τοῦ πάθους ἐθάρρησαν πρῶτοι Ῥόδιοι θαλαττοκρατοῦντες ἐπιπροσπλεῦσαι τῷ τόπῳ καὶ Ποσειδῶνος Ἀσφαλίου ἱερὸν ἰδρύσασθαι κατὰ τὴν νῆσον. Ἐν δὲ τῇ Φοινίκῃ φησὶ Ποσειδώνιος γενομένου σεισμοῦ καταποθῆναι πόλιν ἰδρυμένην ὑπὲρ Σιδῶνος» κτλ.

Ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ κεφαλαίῳ 36 τοῦ βίου τοῦ Θησεῦς διηγούμενος τὰ κατὰ Κίμωνα κομίσαντα εἰς Ἀθήνας ἐκ Σκύρου τὰ δῶτά τοῦ Θησεῦς καὶ τὴν ὑποδοχὴν τῶν Ἀθηναίων ἐπισέρει· «ὅτι πρὸς αὐτῷ τὴν μεγίστην ὀδὴν Πυρηνιῶνος ἐν ᾗ μετὰ τῶν ἡϊθέων ἐκ Κρήτης ἐπανήλθεν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ταῖς ἀλλαῖς ὀδόασι τιμῶσιν αὐτὸν ἢ διὰ τὸ πρῶτον ἐκ Τροίης ἀφικέσθαι τῇ ὀδῷ τοῦ Ἑκατομβαιῶνος, ὥς ἱστόρηκε Διόδωρος ὁ περιήγητής, ἢ νομίζοντες ἐτέρου μᾶλλον ἐκείνῳ προσήκειν τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐκ Ποσειδῶνος γεγενῆναι λεγομένην. Καὶ γὰρ Ποσειδῶνα ταῖς ὀδοῖς τιμῶσιν. Ἡ γὰρ ὀδοὺς κύβος ἀπ' ἀρτίου πρῶτος οὖσα καὶ τοῦ πρώτου τετραγώνου διπλασία τὸ μόνιμον καὶ δυσκίνητον οἰκεῖον ἔχει τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως δν καὶ ἀσφάλιον (ἀσφάλειον Sintenis κατ' εἰσηγήσιν τοῦ Cobet, Miscell. crit. σελ. 111) καὶ γαιήοχον προσονομάζομεν.»

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ χωρία, τὰ εἰς τὸν Ποσειδῶνα ἀσφάλιον ἀναφερόμενα, ἡδυνήθην ἐκ πτωχῆς βιβλιοθήκης ὁρμώμενος ἐγὼ νὰ εὕρω, ὅπερ δὲ ἐν τέλει δὲν θέλω νὰ παραλίπω εἶναι· τὸ ἐξῆς· τὸ ἐξῆς τῶν ἐν τοῖς στίχοις 1 καὶ 2 τοῦ ἐπιγράμματος λεγομένων δὲν καλύει· ἵνα εἰς τοὺς ἀσφαλίους καταλεχθῇ καὶ ὁ Ζεὺς, ἰδιαζόντως αὐτὸς διὰ τῶν ὀνομάτων ὕπατος (παρ' Ὀμήρῳ «ὑπατος θεῶν») καὶ «ὑπατος κρείοντων» (πολλυχροῦ) καὶ πανεπώπῃς προκεκοσμημένος· προτιμῶ δ' ἐγὼ νὰ νομίζω ὅτι ὁ ποιητὴς ἀσφαλίους (πανασφαλίους) ἐγίνωσκεν ὄντας τὸν Πλούτωνα καὶ τὸν Ποσειδῶνα. Πάντως

δὲ τῆς χρήσεως τῶν ὀνομάτων πανεπώπης καὶ πανασφάλιοι
ἀλλότριον δὲν ἐγένετο ὁ ἄγνωστος ποιητὴς εἶπε

πάντας ζωὺς δὲ λαβοῦσα.

Τῶν θεῶν ὁ Πλούτων ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ τῆς Λέσβου ἐπιγράμματος
ἀναφέρεται, ὁ Ποσειδῶν ἐν δυοῖ, Paton ἀρ. 95 (σελ. 41) καὶ 484
(σελ. 97 «Ποσειδῶνος Μυχίῳ»), καὶ ὁ Ζεὺς ἐν ἱκανοῖς ἐπιγράμμασι
μετὰ τῶν ὀνομάτων Αἰθέριος ἀρ. 484 (σελ. 97 «Δίος Αἰθερίῳ»),
Κράτιστος καὶ Μέγιστος ἀρ. 278 (σελ. 71 «ὁ κράτιστος καὶ
μέγιστος θεῶν Ζεὺς») καὶ Σωτήρ ἀρ. 498 (σελ. 101 «Δι τῷ Σώ-
τηρι»). Τὸ Ὑψίστος ὄνομα ἀπονέμεται ἀπλῶς εἰς τὸν «Θεόν» ἐν
ἀρ. 115 (σελ. 45 «Θεῷ ὑψίστῳ»), 119 καὶ 125 (σελ. 46), τὸ δ'
ὑπάτος οὐδαμοῦ εὐρίσκεται κείμενον οὐδὲ τὸ οὐράνιος. Συνέ-
πτωσις ἀξία μνείας εἶναι ἡ τοῦ ἐπιγράμματος 126 (σελ. 46) Ζωσί-
μη· «Ζωσίμη—Θεῷ κεραυνίῳ ὑψίστῳ εὐχὴν ἀνέθηκεν». Ἐγένετο ἡ
αὐτὴ (καὶ τοῦτο τὸ μάρμαρον κεῖται ἐν τῷ φρουρίῳ) ἡ ἄλλη τις;

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΚΩΣ ΕΚΔΕΔΟΜΕΝΑ.

1) Διονύσου «ἱέρεια θύσα, εὐία»

καὶ θίασοι «δροφοφόρος καὶ πρινοφόρος».

Ἀναγράψας ὁ Κουμανούδης ἐν τῇ σελίδι 185 τῆς Συναγωγῆς
τὴν λέξιν κατὸ (=κατὰ) ἐκ Τεγεατικοῦ ἐπιγράμματος παρετήρησε
τὰ ἐξῆς· «ἡ ὁμοίας γραφῆς πρόθεσις ἀπὸ καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς σύνθετα
ἤδη ἐμνημονεύθησαν ἐν τῷ Θησαυρῷ ἐξ ἐπιγραφῶν Μυτιλήνης, ἀλλὰ
δὲν ἐπέρασαν καὶ εἰς ἄλλα λεξικά. Τόσον εἴμεθα συντηρητικοὶ τοῦ πα-
λαιόθεν ἐκ βιβλίων μόνον περιελθόντος εἰς ἡμᾶς ὑλικοῦ τῆς γλώσ-
σης καὶ φοβούμεθα μὴ παρὰ τῶν καταράτων λείπων ταραχθῶσιν ἡμῶν
οἱ κύκλοι, ἐντὸς τῶν ὁποίων εὐδαιμόνως καὶ ἀνενδεῶς διάγομεν οἱ
πολλοί.»

Ἐξ ἐπιγραμμάτων τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς ἄλλης Μακεδονίας
ὁ Κουμανούδης κατεχώρισεν ἐν τῇ Συναγωγῇ πᾶν ὀλίγας λέξεις, ὁ δὲ
λόγος τοῦ πράγματος εἶναι ὅτι ἡ Μακεδονία ὥπερ κατὰ πολλὰ ἄλλα
οὕτω καὶ κατὰ τὰ ἀρχαῖα ἐπιγράμματα εἶναι καὶ νῦν ἐτι ἀνευ ὑπερ-
βολῆς terra incognita. Μόλις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐγένετο ὑπὸ Γάλλων

καὶ Γερμανῶν, Ἀγγλῶν καὶ Ῥώσων (οἱ Ἕλληνες καὶ δὴ οἱ Μακεδόνες εἶναι σπάνιοι καὶ ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ) ἀρχὴ συστηματικωτέρας τινὸς ἐρεύνης καὶ μελέτης τῶν κατὰ τὴν ἱστορικωτάτην χώραν, αὐτὴ δὲ ἡ Θεσσαλονίκη γνωστοτάτη οὔσα ὥς νῦν πόλις εἶναι σχεδὸν ἀγνωστος ὥς παλαιά. Τρία ἐπιγραμματικὰ παραδείγματα θὰ καταστήσωσι σαφεῖς τὸν λόγον, ἀποσπῶ δ' αὐτὰ ἐκ τῆς Συλλογῆς μου.

Ἐταῖρος πάλαι τῆς ἐν Ῥώμῃ Γαλλικῆς Σχολῆς ἀπλοῦς, νῦν δὲ τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου διαπρεπῆς, ὁ γνωστότατος λόγιος ἀββᾶς Duchesne ἐξέδωκεν ἔτει 1876 ἐν τῷ πολυτίμῳ ἔργῳ τῷ ἐπιγεγραμμένῳ *Mémoire sur une mission au mont Athos*, ἐν τῇ σελίδι 34 καὶ ὑπὸ τῷ ἀριθμῷ 44 πλείστου λόγου ἄξιον ἐπίγραμμα στήλης (ὑψους 084 καὶ πλάτους 049) ἐμπεπηγμένης ἐν τινι τῶν τζιαμίων τῆς Θεσσαλονίκης. Χάριν εὐκολίας παρατίθημι τὴν ἔκδοσιν τοῦ Duchesne (β' ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς τῷ τὸ πρόσωπον τῆς στήλης, α', ὁρῶντι πλευρᾶς καὶ γ' ἐπὶ τῆς δεξιᾶς) κατὰ τὴν ἐν τοῖς μικροῖς γράμμασιν ἀνάγνωσιν τοῦ ἐπιγράμματος, φυλάσσων τὰ κεφαλαῖα γράμματα ἔνθα ὁ ἐκδότης ἠπόρησεν ἀναγνώσεως αὐτῶν

(β)

Ἰέρεια ΘΥΣΑ

EYE . ΑΠΡΙΝΟ

ΦΟΡΟΥ καὶ (κατα-)

δίπω εἰς μνί- (λεπῶ)

ας χάριν αἰω-

νίας ἀνπέλων

πλέθρα δύο

σὺν τεσ . αφρο . ο (ταῖς τάφροις)

ὅπως ἀπ (ἀπ' αὐτῶν)

10

(γ) 15

καὶ οἱ μύστε (μύσται)

μικρὸς, μέ-

γας, ἕκαστος

στέφανον . ῥο-

δινόν . οδε . ηε- (ὁ δὲ μὴ ἐ-)

20

νένκας μνη . τηετ (μὴ μετε-)

χέτω μου τῆς

δωρεᾶς . Αἰαν (Ἐάν)

δὲ μὴ ποιήσω-

σιν ΕΙΝΕΛΥΤΑ

25 ΤΟΥΔΡΟΙΟΦΟ
... ΝΟΣΙΑΣΟΥΕ
... ΥΤΟΙ ...

Καὶ ἀνακριβῶς τε ἐκδεδομένον καὶ ἀτελῶς ἀνεγνωσμένον τὸ ἐπιγράμμα κατώρθωσεν ὁ εἰδήμων τῶν ἱστορικῶν πραγμάτων Duchesne καὶ ἐρμηνεύσῃ καλῶς τάδε γράψας· «Il s'agit d'une fondation funèbre. Deux plethres de vignes (environ trois hectares), entourés de fossés, sont laissés par une prêtresse pour que certains rites soient accomplis sur sa tombe. Des initiés doivent apporter une couronne de roses, sous peine de n'avoir point part aux libéralités posthumes de la défunte. Sans doute il s'agit d'un de ces repas solennels très-répandus dans tout le monde romain à l'époque impériale, et que l'on désignait par le nom de Rosalia.».

Πρὸ τῆς παραθέσεως τῆς ἐμῆς ἐκδόσεως καὶ ἀναγνώσεως, ἡ ἀναγνώσις θὰ δείξῃ καὶ ὅτι ἐν τῷ ἐπιγράμματι πρόκειται περὶ ἱερείας Βακχικῶν θιάσων, ἀξία μνείας εἶναι ἱστορία τις τοῦ ἐπιγράμματος. Ὁ ἀββᾶς Belley ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ τῇ ὀνομασμένῃ Observations sur l'histoire et les monuments de la ville de Thessalonique (1777), ἐν ταῖς σελίδι 125 καὶ 133 (Tafel de Thessalonica σελ. 327 καὶ 335) ποιεῖται λόγον περὶ ἐπιγραμμάτων ἀντιγραφέντων ἐν Θεσσαλονίκῃ ὑπὸ τοῦ ἐκ Μασσαλίας πράκτορος (agent) J.-B. Germain, ἔτεσι 1745 καὶ 1748 γραμματέως ὄντος τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Γαλλικοῦ προξενείου. Ὁ πολὺς Boeckh μάλιστα ἀνεζήτησεν ἐν Παρίσις χάριν τοῦ Corpus αὐτοῦ τὴν συλλογὴν τῶν ἀντιγράφων τοῦ Germain· καὶ ὁ Germain, ὡς πρὸ πέντε ἐτῶν ἐφανερώθη, τὴν συλλογὴν ἀληθῶς ἀπέστειλεν ἔτει 1748 πρὸς τὸν τότε ὑπουργὸν τῶν Ναυτικῶν τῆς Γαλλίας κόμητα Maurepas. Τῆς συλλογῆς ἐγένετο ἔπειτα, ἄγνωστον δὲ πῶς, κτήτωρ ἱατρός τις, ὁ ἐκ τῆς πόλεως Avignon Calvet δὲ ἔτει 1810 διέθετο τὸ χειρόγραφον τῇ πατρίδι. Ἡ συλλογὴ κεκρυμμένον βίον ἔζησεν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Avignon μέχρι τοῦ ἔτους 1892 καθ' ὃ ὁ Labande ἐξέδωκε κατάλογον τῶν χειρογράφων. Διαπρεπὴς λόγιος, ὁ Omont ἐδημοσίευσεν ἔτει 1894 τὰ ἐπιγράμματα (44 ὄντα) ἐν τῷ ΚΔ' τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος τῶν Παρισίων οὗ τὸ ὄνομα εἶναι Revue Archéologique, ἐν σελ. 201—214.

Τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου τοῦ Germain ἐξέθηκεν ὁ Omont ἐν τῇ σελίδι 200 κρίνων αὐτὸ ἐν σχέσει πρὸς τὰ εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν ἀναφερόμενα ἔργα τοῦ Boeckh, τοῦ Le Bas, τοῦ Heuzay καὶ αὐτοῦ τοῦ Duchesne, ἀπερήγανο δ' ὅτι ὁ Germain παρέδωκεν ἡμῖν 23 ἐπιγράμματα ἄγνωστα ἄλλως ὄντα. Μέλλων περὶ τε τούτου τοῦ πράγματος καὶ

περὶ ἄλλων πραγμάτων νὰ διαλάβω ἀκριβῶς καὶ λεπτομερῶς ἐν ἐπιτη-
δειοτέρῳ τόπῳ παρατηρῶ νῦν ἀπλῶς ὅτι τὸν Omont διέφυγεν ὅτι τὸ
ὑπ' ἀριθμῷ 23 (Rev. σελ. 209) ἐπίγραμμα τοῦ Germain εἶναι τὸ αὐτὸ
τῷ ὑπ' ἀριθμῷ 44 τοῦ Duchesne, τῷ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν παρατεθέντι
ὑπ' ἐμοῦ. Εἶναι ἀληθές ὅτι αἱ δύο ἐκδόσεις διαφέρουσι πλεῖστον ἀλλή-
λων καὶ ὅτι ὁ μὲν Germain ἀνέγνω τινὰ ἃ κείμενα ἔτι ἐπὶ τοῦ μαρμά-
ρου παρεῖδεν ὁ Duchesne, ὁ δὲ Duchesne τινὰ ἃ πάλαι κάλλιον σφύ-
μενα παρεῖδεν ὁ Germain· ἀλλὰ παρὰ πάσας τὰς διαφορὰς οὐ μόνον
ἢ ἐν ἄλλοις παρατηρουμένη ὁμοιότης ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπὸ τῶν ἀντιγρα-
ψάντων εἰρημένα περὶ τοῦ τόπου τοῦ μνημείου οὐδεμίαν καταλείπουσι περὶ
τοῦδε ἀμφιβολίαν, ὅτι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἐπίγραμμα πρόκειται ἡμῖν. Καὶ ὁ
μὲν Duchesne ὀρῶει τὰ ἐξῆς· «Ce texte se lit sur deux faces [β καὶ
γ] opposées d'un cippe carré, dans la mosquée Eski-Djouma.
Il est enterré au tiers de sa hauteur; aussi les dernières lignes
de chaque colonne font défaut»· ὁ δὲ Germain τὰ ἐξῆς· «Dans
la mosquée appelée Eski Juma, autrefois la Panaghia par
les Grecs. Ce pied d'estal est à quatre faces; il est enterré
jusqu'à la 12e ligne d'écriture — On découvre, à une autre face
de ce pied d'estal, deux lignes d'écriture ainsy [α]; le reste de
l'inscription est tout mutilé.»

Παρατίθημι ἐν μικροῖς γράμμασι καὶ τοῦ Germain τὴν ἑκδοσιν·

- (γ) 15 κλισιμισσοτε
 μικρος . . . με
 γασεκδετοσ
 ετε . φανονρο
 δινονοδεκησ

20 νεμπλσμηνιετε
 γετωμουνε
 δσωμεασλτλν .
 δεμηποιησηι
 σηνε . ινειλυλα

25 τουαροιοφιο
 . . . ερασουσ .

Τὰ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς (β) κείμενα γράμματα παρεῖδεν
ὁ Germain· ὁ δὲ Duchesne ἀντιγράφας αὐτὰ παρεῖδε τὰ ἐπὶ τῆς στε-
φάνης τοῦ προσώπου τῆς στήλης, σφύζοντος ἐν τῷ μέσῳ (ἀποκεκρουσμένης)
ἀναγλύφου εἰκόνος ἔχνη, κείμενα γράμματα (α) ἃ ἀντέγραψεν ὁ Ger-
main ὧδε·

. . ιυφος . . ιηνοσχο .
. φι ιησσιο .

Ἡ δ' ἐμὴ ἔκδοσις καὶ ἀνάγνωσις ἔχει·

(α)

Εὐφρο[σύνη] . . . αἰσιο .
ἀδελφῇ ἰσι. Ἔτους .
τοῦ κ[αί] . . . μνήμης [χάριν] .

(β)

Ἱέρεια θύσα

5 εὐεία Πρινο-
φόρου κατα-
λίπω εἰς μνί-
ας χάριν αἰω-
νίας ἀνπέλων

10 πλέθρα δὴ
σὺν τες τάφροις
ὅπως ἀποφ-
[έρω]νται αἱμοί
]

15 [.]

(γ)

καὶ οἱ μύστε
μικρὸς μέ-
γας ἕκαστος

20 στέφανον ῥό-
δινον· ὁ δὲ μὴ ἐ-
νένκας μὴ μετε-
χέτω μου τῆς
δωρεᾶς. Αἰὲν

25 δὲ μὴ ποιήσω-
σιν, εἴνε λυτὰ (αὐτά?)
τοῦ Δροιοφό-
ρων θειάσου ἐ-
[πί τ]οῖς αὐτοῖς .

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Ὁ Duchesne δεχόμενος 14 στίχους ἐν τῇ πλευρᾷ β καὶ 14 ἐν
τῇ γ (ἀντὶ τῶν ἐμῶν 13 καὶ 13) παρατηρεῖ καὶ τάδε· «De plus,

comme il (sc. le cippé) se trouve placé dans un endroit très-obscur, la lecture est fort difficile et doit se faire autant avec les doigts qu'avec les yeux.»

Τῆς ἀντιγραφῆς, ἣν ἔτει 1888 καὶ μηνὶ αὐτοῦ Ὀκτωβρίῳ κα-
τάρθωσα μετὰ τοῦ φιλαρχαίου ἱατροῦ Ν. Κεχαγῆ († 1890 τῇ 10 Φε-
βρουαρίου), τὴν ἀκρίβειαν δύναιτο νὰ ἐγγυηθῶ. Οἱ στίχοι β 14—16
κεῖνται κεκρυμμένοι ὑπὸ τῇ γῇ, παραδόξως δὲ δέν μοι ἐπετράπη ἡ ἐν
τῷ μέρει τούτῳ ἐκσκαφὴ τῆς πλευρᾶς β, ἐπιτραπείσης τῆς ἐκσκαφῆς
τῆς πλευρᾶς γ ἐν τῷ μέρει τῶν στίχων 28—29.

Καὶ περὶ μὲν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Germain πᾶς λόγος εἶναι πε-
ριττός· ὅσον δὲ εἰς τὴν ἔκδοσιν καὶ ἀναγνώσιν τοῦ Duchesne, παρα-
τηρῶ ὅτι αὐτῆς οὐ μικρὸν διαφέρει ἡ ἐμὴ καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ἐν τοῖς
στίχοις 12—13 (ὅπως ἀποφ[έρω]νται αἱ μοῖ ἀντὶ τῶν ὅπως
ἀπ' [αὐτῶν]), ἔτι δὲ μετίζον ἐν τοῖς στίχοις 27—28
ἐν οἷς ἀνεκαλύφθησαν αἱ λέξεις θροιοφόρων καὶ θειάσου· καὶ
ἐκ μόνης δὲ τῆς δευτέρας τῶν λέξεων τούτων, τῆς δηλούσης μάλιστα
«τὸν τῷ Διονύσῳ παρεπόμενον ὄχλον», γίνεται δῆλον ὅτι τὸ ἐπίγραμμα
ἀναφέρειται εἰς τὴν διαθήκην ἱερείας Βάκχικων θιάσων· Εὐριπίδης
ἐν Βακχῶν στίχῳ 220 «Διονύσου — τιμώσας χοροῖς· | πλήρεις
δὲ θειάσοισιν ἐν μέσοισιν ἐστάναι | κρατήρας.»

Ἀλλ' αἱ σπουδαιόταται ἐν τῇ ἀναγνώσει διαφοραὶ εἶναι ἐν τοῖς
στίχοις 4—6· ὁ Duchesne ὀρθῶς ἐκδίδει τὰ γράμματα ΘΥΣΑ καὶ
ΕΥΕ ΑΠΡΙΝΟΦΟΡΟΙ παραδόξως οὐ μόνον δὲν ἀνέγνω αὐτὰ ἀλλὰ
καὶ παρετήρησεν ὅτι ἐν αὐτοῖς λαμβάνει «le nom de la prêtresse et
celui de son père»· ἀλλὰ τῆς ἱερείας τὸ ὄνομα ἀναγράφεται ἐπὶ τοῦ
προσώπου τῆς στήλης (α 1) ἐφ' οὗ τὰ (νῦν δυστυχῶς ἐσφυροκοπημένα)
γράμματα ἐδήλουν πάλαι καὶ τὸ ἔτος τοῦ ἐπιγράμματος καὶ δὴ κατ'
ἀμφοτέρους τοὺς ἐν Μακεδονίᾳ ἐν χρήσει ὄντας τρόπους (Boeckh Corp.
II ἀρ. 1970, Heuzey Mission de Macédoine σελ. 274 καὶ Duchesne
σελ. 21. Ἐπανορθωτικὰ τῆς παλαιᾶς γνώμης εἶναι τὰ τοῦ Kubitschek,
Arch.-Epigraph. Mittheil. aus Oest.-Ung. XIII (1890) σελ. 120).

1) Κατ' ἐμὲ τὰ γράμματα ΘΥΣΑ καὶ ἦσαν καὶ εἶναι ἀναγνώ-
σεως ἀξιώτατα: θύσα. Τῶν τοῦ Διονύσου ἀκολούθων τινὲς καλοῦνται
ὑπὸ τῶν παλαιῶν Θυῖαι (Στράβων ι' 468 «Διονύσου δὲ Σειληοῖ τε
καὶ Σάτυροι καὶ Τίτυροι καὶ Βάκχαι Λῆναι τε καὶ Θυῖαι») καὶ λοι-
παί· Σοφοκλῆς ἐν Ἀντιγόνης στίχῳ 1150 «προφάνθ' ὦ Ναξίαις σαῖς
ἅμα περιπόλοις | Θυῖαισιν αἷσε μαινόμεναι πάννυχτοι | χορεύουσι
τὸν ταμίαν Ἰαχχον» κατὰ διόρθωσιν τοῦ Boeckh ἀντὶ τοῦ τῶν χειρο-
γράφων θυιάσιν), Θυιάδες (Αἰσχύλος ἐν Ἐπτά ἐπὶ Θήβας στίχῳ
498 «βακχᾷ πρὸς ἀλκὴν Θυιάς ὤς» καὶ 835 «ἔτευξα τύμβῳ μέ-
λος | Θυιάς»· Ἡσύχιος «Θυιάς· Βάκχη, οἱ δὲ Μαινάς») καὶ
Θυστάδες (Ἡσύχιος «Θυστάδες· Νύμφαι τινές, αἱ ἔνθεοι καὶ

Βάκχαι), τελετήν δὲ τοῦ Βάκχου παρὰ τοῖς Ἑλλείοις ὁ Πausanias εἰς 26 μνημονεύει τὰ Θυῖα. Τῆς θυσίας λέξεως ὡς ἐπιθέτου ὀνόματος ἐποίησατο χρῆσιν ὁ Αἰσχύλος ἐν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας στίχῳ 269 «θυστὰδος βοῆς» εἰς δὲ χωρίον φέρεται ἀρχαῖον σχολίον· «τῆς παρὰ ταῖς θυσίαις γινομένης ἀφ' ἧς ἐνίοτε καὶ ἡ Βάκχη. Σημαίνει γὰρ καὶ τοῦτο καὶ τὴν καθαρὰν ἐσθῆτα ὡς παρ' Εὐριπίδῃ». Ἐὰν μὴ πάνυ ἀστοχῶ, ὁ σχολιαστής τότε λέγει, ὅτι ἡ λέξις θυστὰς λαμβάνεται καὶ ὡς ἐπίθετον («θυστάδος βοῆς»· Σοφοκλ. Ἀντ. στ. 1019 «οὐ δέχονται θυστὰδας λιτὰς ἔτι | θεοί») καὶ ὡς κύριον ὄνομα (Θυστάς = Βάκχη), δεύτερον τῆς πρώτης χρήσεως μάρτυρα παραγόμενος τὸν Εὐριπίδην· ὁ Nauck ἐν τῷ ἀποσπάσματι 1101 τοῦ Εὐριπίδου (σελ. 706) ἐκ τοῦ παρατεθέντος σχολίου ἀνέγραψε λέξιν τῆς ἀπολομένης τραγῳδίας τὴν «θυστὰς», ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι ὁ ποιητὴς εἶπε τὸ «θυστὰς ἐσθῆς» (Αἰσχύλος ἐν Ἀγαμέμνωνος στίχῳ 1270 «χρηστηρίαν ἐσθῆτα»). Γράφει δὲ καὶ ὁ Ἡσύχιος· «θυστάδες (τὸ χειρόγραφον θυσιάδες)· ἐνθεοί· τὴν τῶν Βακχῶν φωνὴν θυστάδα (θυσιάδα) φησὶν (ὁ Αἰσχύλος)».

Τῆς Θεσσαλονίκης τὸ ἐπίγραμμα διδάσκει νῦν ἡμᾶς ἀσφαλῶς καὶ λέξιν θύσα ἢ μέχρι τοῦδε ἐγινώσκετο, καθόσον ἐγὼ γινώσκω, ἐκ δύο καὶ μόνων χωρίων ἀρχαίων συγγραμμάτων, ἀμφιδοξουμένων καὶ τούτων, καὶ δὴ ὡς κύριον ὄνομα. Τὸ πρῶτον χωρίον εἶναι τοῦ Λυκόφρονος ἐν Ἀλεξάνδρῳ στίχῳ 106 Θύσαισιν (Θύσησιν). Ἀλλ' ἀντὶ τῆς γραφῆς ταύτης εἰς τῶν ἀρίστων κωδίκων, ὁ A (Parisinus 345), ἔχει τὴν γραφὴν θύστησιν (Ἡσύχιος «θύστα· θύσα», Schmidt «θύστα· Θυῖα») ἣν ἐγκρίνει ὁ Schmidt. Τὸ δεύτερον δὲ χωρίον εἶναι τοῦ Ἡσυχίου «θυσιῶν· θυσιῶν»· ἐνθα δὲ μὲν G. Dindorf ἤκασε τὰ Θυσῶν (Schmidt Θυστῶν)· Θυῖῶν, ὁ δὲ J. Albert τὸ «θυσιῶν· θυσιῶν» (Ὁμηρος ἐν Ὀδυσσεύς O στίχῳ 261 «ὕπὲρ θυέων» καὶ Ἀπολλώνιος Σοφιστὴς ἐν Λεξικῷ «θυσιῶν· θυσιῶν», Bekker σελ. 88, 27) δὲ καὶ ἠσπάσατο ὁ Schmidt.

Τρίτον, εἰκασθὲν τοῦτο, παράδειγμα εὗρισκω ἐν τῇ σελίδι 298 τοῦ ἔργου τοῦ Nauck τοῦ ὀνομασμένου Tragicæ dictionis index (Petroполи 1892)· «Θύσα: Θύσαν (?) Διονύσου κόραν Eur. 586»· ἀλλ' ἐν τῷ ἀποσπάσματι τοῦ Εὐριπίδου τῷ παραδεδομένῳ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἰ' 470 αἱ ἐκδόσεις ἔχουσι τὰ «(Εὐριπίδης τε ἐν ταῖς Βάκχαϊς τὰ παραπλήσια ποιεῖ) — καὶ ἐν Παλαμῇδε φησὶν ὁ χορὸς οὐ σὺν Διονύσῳ κωμᾶν θς ἀν' Ἰδαν τέρπεται σὺν μητρὶ φίλα τυμπάνων ἰάκχοις», τὰ δὲ ἀρίστα χειρόγραφα τὰ οὐ σὰν διονύσου καὶ κωμᾶν. Ὁ Nauck (σελ. 545) μετέγραψε

Θύσαν Διονύσου
κώραν θς κ.τ.λ.

ἀνὸ ὧν εἰκάζω ἐγὼ τὰ Θυσᾶν (Διονύσου) κορᾶν (δς κ.τ.λ.) εἰς δ οἱ ἀντιγραφεῖς, κατὰ συνήθειαν καὶ ἀλλαχόθεν γνωστὴν οὔσαν, μετέβαλον τάχα τὸ Θυσῶν καὶ τὸ κορῶν (ΘΥΣΩΝ—ΚΟΡΩΝ, ΚΩΡΩΝ· ΘΥΣΑΝ—ΚΟΡΑΝ, ΚΩΡΑΝ· ΟΥΣΑΝ—ΚΟΜΑΝ, ΚΩΜΑΝ). Ὁ Schmidt προτιμᾷ καὶ ἐνταῦθα τὸ Θύσταν, ὥστε τὸ κατ' αὐτὸν ἡ λέξις θύσα (Θύσα) οὐδέποτε ἐρρήθη ὑπὸ Ἑλληνός τινος· ἀλλὰ τῆς Θεσσαλονίκης ἡ ἱέρεια μυσὶ νῦν ἄλλα ἡμᾶς.

2) Τὰ γράμματα ΕΥΕΙΑ καὶ ὤφειλον καὶ ὀφείλουσι νὰ ἀναγνώσθωσιν εὐεία· γνωστότατον εἶναι τὸ εὖιος ἐπιθετον τοῦ Βάχχου καὶ τῶν κατὰ Βάχχον οὗ τὸ θηλυκὸν πάλιν εὖιος ἐγινώσκαμεν ὅν (Εὐριπ. Βαχχ. 238 «τελετὰς προτείνων εὖιους νεάνισιν»)· νῦν μανθάνομεν καὶ τὸ εὖία.

3) Τὰ γράμματα ΗΡΙΝΟΦΟΡΟΥ παραδόξως δὲν ἀνέγνω ὁ Duchesne, ὁρθῶς ἐκδοὺς αὐτά, ὅπως παρὰ τὴν τὰ ἀτελῶς ἐκδεδομένα ΔΡΟΙΟΦΟ(ΡΩΝ). Ἡ λέξις πρινοφόρος δὲν εἶναι καταχεχωρισμένη ἐν Λεξικοῖς (πρόκεινται μοι τὰ τοῦ Γαζή, Βυζαντίου, Σακελλαρίου, Pape καὶ E. Sophocles, Greek Lexicon New York 1887)· ἀλλ' ἐὰν μὴ σφάλλωμαι δηλοῦται δι' αὐτῆς ἐν τῷ ἐπιγράμματι θιάσος πρινοφόρων, ὡς διδάσκουσι αἱ ἐν τοῖς στίχοις 27—28 κείμεναι λέξεις «τοῦ Δροιοφόρων θειάσου». Ἡ λέξις δρυοφόρος γνωστὴ εἶναι ἐν τῇ σημασίᾳ «παράγων, παράγουσα δρυς»· ἀλλ' οἱ (αἱ) πρινοφόροι καὶ δρυοφόροι τοῦ ἐπιγράμματος πάντως ἦσαν θιασῶται (θιασώιδες) φέροντες (φέρουσαι) θύραους μετὰ κλάδων πρίνων καὶ δρυῶν. Γνωστοὶ εἶναι οἱ (αἱ) θυρσοφόροι (Εὐριπίδης ἐν Κύνκλωπος στίχῳ 63 «χοροὶ | Βάχχαι τε θυρσοφόροι»· καὶ Βαχχῶν 557 «θυρσοφορεῖς | θιάσους, ὦ Διόνυσ'») καὶ κισσοφόροι (Πίνδαρος ἐν Ὀλυμπιονικῶν β' στίχῳ 30 «παῖς ὁ κισσοφόρος», δῆλον οὖν ὁ Βάχχος)· ἀναγραφῆς δὲ ἄξια εἶναι τὰ τοῦ Στράβωνος ἰ' 468· «οἱ μὲν οὖν Ἕλληνες οἱ πλείστοι τῷ Διονύσῳ προσέθεσαν καὶ τῷ Ἀπόλλωνι καὶ τῇ Ἑκάτῃ — τὸ ὀργιαστικὸν πᾶν καὶ τὸ βακχικὸν καὶ τὸ χορικὸν καὶ τὸ περὶ τὰς τελετὰς μυστικόν, Ἰαχχόν τε καὶ τὸν Διόνυσον καλοῦσι καὶ τὸν ἀρχηγέτην τῶν μυστηρίων τῆς Δήμητρος δαίμονα· δεινδροφορίαί τε καὶ χορεῖται καὶ τελεταὶ κοιναὶ τῶν θεῶν εἰσι τούτων».

Εἶχον ἄρα ἐν χρῆσει οἱ θιασῶται κατὰ τὰς τελετὰς τοῦ Διονύσου τὰς ὀργιαστικὰς πλὴν τῶν κισσῶν καὶ τῶν ἀμπέλων καὶ δένδρα καὶ δὴ τοῦ ἐπιγράμματος διδάσκοντος πρίνους καὶ δρυς. Τὸ ἐπίγραμμα δὲ εἶναι πολύτιμον καὶ ὡς σαφῶς διδάσκον τὴν ἐν Θεσσαλονίκῃ λατρείαν τοῦ Διονύσου ἣν ἀπλῶς ὑπαίνισσεται ἐπίγραμμα ἔτους 13 Χριστοῦ ἐκδεδομένον ὑπὸ τοῦ Heuzey ὑπ' ἀριθμῷ 113 καὶ ὑπὸ τοῦ Duchesne ὑπ' ἀριθμῷ 59· «ὕδρσκοποῦσαντα | καὶ ἱερητεύσαντα Διονύσου καὶ ἑτέρας ὑπηρεσίας ὑπηρετήσαντα».

Ὁ Κουμανούδης παραλαβὸν εἰς τὴν Συναγωγὴν λέξεις ἐξ ἄλλων ἐπιγράμμάτων τοῦ Duchesne παρέλιπε τὰς τέσσαρας τοῦ περὶ οὗ ἐγένετό μοι ὁ λόγος ἐπιγράμματος τῆς Θεσσαλονίκης, ἀμφιβάλων ἴσως περὶ τῆς ὀρθότητος καὶ ἀκριβείας τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ· ἀλλ' ὡς εἶδομεν, ἀκριβῶς ἐν ταῖς πεπραγματευμέναις λέξεσιν ἡ ἐκδοσις τοῦ Duchesne ἐγένετο ὀρθή.

Τοῦναντίον δὲ, λέξιν ἄλλου ἐπιγράμματος, τὴν *ιουλοφόρος*, κακῶς ὑπὸ τοῦ Duchesne ἐκδεδομένην ἀνεκάλυψεν ὁ Κουμανούδης κατ' εἰκασίαν ἀληθῆ.

2) «Γένος *ιουλοφόρος*».

Ἐν τῇ σελίδι 165 ὁ Κουμανούδης κατεχώρισεν ἐκ τοῦ τῆς Θεσσαλονίκης ἐπιγράμματος τοῦ Duchesne 11 (σελ. 22), φέροντος τὸ ἔτος 117 Χριστοῦ, τὸ ἐπίθετον *ιουλοφόρος* τάδε γράψας· «ἀμφὶ γένυν χνοῶν πρῶτον *ιουλοφόρον*». ΕΠΠΡ. Θεσσαλονίκης ἔμμετρ. Μém. sur une mis. au mont Athos, σ. 22. Οὕτω ἐγὼ τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἐδέχθην, εἰ καὶ ὁ ἐκδότης ἐκεῖ ἐξέδωκεν· ἀμφὶ γε νῦν χνοῶν πρῶτον *ιουλοφορῶν*· παραγινώσκας καὶ τὸ οὐσιαστικὸν γένυν.»

Τὸ ἐπίγραμμα ἀνέγνω ὁ Duchesne ἐπὶ τοῦ προσώπου μεγάλης σαρκοφάφου ἢ μάλιστα τὸ ἀνω δεξιὸν μέρος ἀποκεκρουσμένη σώζεται καὶ νῦν ἐπὶ μακρὰν τῆς πόλεως (κατὰ λάθος ὁ γνωστότατος λόγιος καὶ ἐμὸς φίλος J. Mordmann ἐν *Mittheilung. des kais. deutsch. arch. Inst. τῶν Ἀθηνῶν* τόμ. XVI, 1891, σελ. 364 λέγει τὸ «ein Trümmer geschlagen worden»). Ἀναβάλλων εἰς ἄλλον καιρὸν τὰ πλεῖον ἀρκοῦμαι νῦν τῷ ἔμμετρῳ τοῦ ἐπιγράμματος μέρει ἔχοντι κατὰ τὸν ἐκδότην ὥδε·

Δοῖδ' ἐπ' εἰκοστῷ [κρίμαι λυκάβαντα βιώσας]

ἀμφὶ γε νῦν χνοῶν πρῶτον *ιουλοφορῶν*.

Τὰ ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ τρία σφάλματα (ἀντὶ τῶν ὀρθῶν ἀμφὶ γένυν, χνοῶν καὶ *ιουλοφόρον*) ἐν τῷ «Ἀριστοτέλει» 1889 σελ. 17, ἐν τῇ «Ἐστία» 1891 σελ. 259 καὶ ἐν τῇ «Κωνσταντινουπόλει» 1891 ἀρ. 247 (ἰδὲ καὶ Berl. philol. Wochenschr. 1889 σελ. 330) ἐπηνώρθωσα μὴ ἔχων τότε πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν Συναγωγὴν τοῦ Κουμανούδου καὶ δὴ τὸ τρίτον τῶν σφαλμάτων ἐξ αὐτοῦ τοῦ λίθου, σφύζοντος τότε ἀκραιότερα τὰ (νῦν ἡκρωτηριασμένα) γράμματα **ΙΟΥΛΟΦΟΡΟΝ**· ἡ εἰκασία ἄρα τοῦ Κουμανούδου ἀπεδείχθη ἀληθής.

Τοῦ ἥρωελεγείου ὁ δεύτερος στίχος εἶναι ἐκ τῶν καλλίστων τῶν ἐν ἐπιγράμμασι Θεσσαλονίκης, εὐκόλως δ' ἐν αὐτῷ φωρᾷ τὸν ἀγνωστον ποιητὴν ἀπομιμηθέντα ἀρχαίων ποιητῶν χωρὶς ὁ ἐνθυμούμενος τὸ τοῦ Θεοκρίτου ια' 9, περὶ τοῦ Κύκλωπος εἰρημένον, «ἄρτι γενεειάσδων

περὶ τὸ στόμα τῶς κροτάφως τε» (Ὁμηρος ἐν Ἰλιάδῳς Ω στίχῳ 348 καὶ Ὀδυσσεύς Κ 279 «πρῶτον ὀπηγήτη»). Αἰσχύλος ἐν Ἐπιτὰ ἐπὶ Θήβας στ. 534 «στείχει δ' ἰούλος ἄρτι διὰ παρηίδων», Ἀπολλώνιος Ἀργον. β 43 «ἔτι χνοάζοντας ἰούλους ἀντέλλων» (Ἀθήναιος γ' 28 «ἄρτι χνοαζούσας αὐλητρίδας»). Ὡς περ δὲ παρὰ Σοφοκλεῖ ἐν Οἰδίποδος Τυράννου στίχῳ 742 εἴρηται τὸ «χνοάζων ἄρτι λευκανθὲς κάρα» κατὰ τὴν ἔννοιαν «ὥστε λευκανθὲς τὸ κάρα γενέσθαι», οὕτω καὶ παρὰ τῷ ἐπιγραμματοποιῷ τῆς Θεσσαλονίκης τὸ «γένυν ἰουλοφόρον» κεῖται κατὰ τὴν ἔννοιαν «ὥστε ἰουλοφόρον τὸν γένυν γενέσθαι».

Καταλείπω τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο παρατηρῶν ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ ὁ Duchesne ἐξέδωκε τὰ γράμματα ΕΙΚΟΣΤΩΙ ὧν τὸ τελευταῖον δεξιόμενος ὡς λείψανον τοῦ γράμματος Κ ἀνεπλήρωσε τὰ λείποντα τοῦ στίχου διὰ τῶν λέξεων «κεῖμαι λυκάβαντα βιώσας». Ἐπανειλημμένως καὶ μετὰ προσοχῆς ἐξετάξας τὰ μετὰ τὸ Ω λείψανα τῶν ἀποκεκρουσμένων γραμμάτων δὲν εὔρον ἐγὼ ἐν αὐτοῖς τῶν γραμμάτων ΚΕ (κεῖμαι) ἴγνη· τὸ πρῶτον γράμμα πιθανώτατα προσέπεσεν ἐμοὶ Π, τὸ δὲ δευτέρον ἀσφαλῶς Λ· ὅθεν καὶ εἰκάζω τὰ

Δοιὸν ἐπ' εἰκοστῷ πλ[ήσας ἔτος ἐνθάδε κεῖμαι]
 παραβάλλων πλὴν ἄλλων τὸ τοῦ Kaibel (Epigrammata Graeca, Berolini 1878) ἐπίγραμμα 583 (σελ. 237) οὗ ὁ πρῶτος καὶ δευτέρος στίχος εἶναι
 Ἐκτον ἐπ' εἰκοστῷ πλ[ήσας ἔτος] Ἀβγαρος ἐνθα
 ταρχύθη, Μοιρῶν ὡς ἐπέκλωσε μίτος.

Σημειωτέον δὲ καὶ ὅτι τῆς ὑπὸ τοῦ Duchesne εἰκασθείσης λέξεως λυκάβας δὲν γίνεται, ἐὰν μὴ με ἡ μνήμη πλανᾷ, χρήσις ἐν Μακεδονικοῖς ἐπιγράμμασιν.

3) «Καταφθίμενον παναώρια».

Τὸ ἐπίρρημα παναώρια γνωστὸν γίνεται ἐξ ἄλλου τῆς Θεσσαλονίκης ἐμμέτρου ἐπιγράμματος στήλης ἐκδεδομένου ἔτει 1891 ὑπὸ τοῦ Σ. Ἀστεριάδου ἐν τῇ «Ἐστία» σελ. 191 (ιδεὶ καὶ Berl. philol. Wochenschr. 1891 σελ. 771.) ἀνευ ἀναγνώσεως καὶ ὑπὸ τοῦ πολλοῦ Ρ. W. (olters) ἐν Mittheil. 1891 σελ. 262.

Περὶ τοῦ ἐμμέτρου μέρους τοῦ ἐπιγράμματος διέλαβον ἐγὼ ἐν τῇ «Ἐστία» 1891 σελ. 259, ἀνέγνων δ' αὐτὸ κατὰ τὸν λίθον αὐτὸν ὧδε·

Τόν με καταφθίμενον παναώρια τῆδε Κούαρτος
 θάψεν ἔσω γαίης ὠκυγίων λαγόνων

Ἐπίγονον· τεῦ[ξ] ἐν δὲ καὶ ἐσσυμένοισι νοῆσα (;)
 στήλην οἰχομένου καὶ χάριν ὑστατήην.

Διαφέρει τῆς Γερμανικῆς ἐκδόσεως ἡ ἐμὴ μάλιστα ἐν τῇ δευτέρᾳ λέξει τοῦ στίχου 3 ἣν ὁ μὲν Wolters ἀνέγνω (κατ' ἀντίγραφον ἐκ Θεσσαλονίκης πεμφθὲν) τέ[λες]εν, ἐγὼ δὲ τεῦ[ξ]εν· ἐν τῷ λίθῳ εὐκρινῇ ἔκειντο τὰ γράμματα TEY (Mittheil. TEI) ἐν τέλει στίχου καὶ τὰ . EN (Mittheil. . FN, εσεν) ἐν ἀρχῇ στίχου ὧν τὸ ἀποκεκρουσμένον πρῶτον διεκρίνεται ἔτι ὡς Ξ γράμμα. Ἐν τῇ «Ἑστία» ἀντὶ τοῦ ἐσσυμένοι·σι, ὁ βεβιασμένως μόνον ἐρμηνεύεται, ἤκαστα τὸ ἐσσομένοι·σι· γραπτέον ἄρα καὶ τὸ νοῆσα[ι] (ὁ λίθος καθαρὸν ἔφερε τὸ ΝΟΗΣΑ·) κατὰ τὸ Ὀμηρικὸν «καὶ ἐσσομένοι·σι πυθέσθαι» (ὁ λίθος κατὰ συνηθέστατον σφάλμα εἶχε τὸ KE ἀντὶ τοῦ KAΙ·). Βεροίας ἐπίγραμμα Delacoulonche (Miss. scientif. VII, 1858, σελ. 268) ἀρ. 88 (Kaibel 527)

στήλην γράψατο Σωζομένη

κουριδίη μερόπεσσι καὶ ἐσσομένοι·σι πυθέσθαι.

Ὁ ἐπιγραμματοποιὸς τῆς Θεσσαλονίκης ἐχρήσατο τῷ ἀλλοχόθεν ἀγνώστῳ ὄντι ἐπιρρήματι πανάωρια πιθινῶς ἐν νῷ ἔχων τὸ καθ' Ὀμηρον ἐν Ἰλιάδος Ω στίχῳ 540 περὶ τοῦ Πηλέως ὑπὸ τοῦ υἱοῦ λεγόμενον

ἀλλ' ἓνα παῖδα τέκεν πανάωριον

ἐν ᾧ χωρὶς ὁ σχολιαστὴς τὴν σπανιωτάτην λέξιν πανάωριον ἐξηγεῖται «παντελῶς ἄωρον ἀποθανοῦμενον». Τοῦ ἐπιθέτου πανάωρος ὁ Κουμανούδης δύο μόνον ἐμνημόνευσε παραδείγματα, τὸ πρῶτον ἐξ ἐμμέτρου ἐπιγράμματος Σμύρνης (Kaib. 313) καὶ τὸ δεύτερον ὡς ἐκ τοῦ Αἰσχύλου ἐν Προμηθείᾳ στίχῳ 363 ἐν ᾧ τὸ ἄριστον Λαυρεντικὸν χειρόγραφον ἔχει οὐχὶ τὸ πανάωρον ἀλλὰ τὸ παράωρον, δηλὸν δ' ὅτι τὸ ὀρθὸν παράωρον (Bergk. παρήγορον νεώτεροι κώδικες). Καὶ τὸ ἄωριος δὲ εἶναι σπάνιον (Kaib. ἐπίγρ. 16, Ἀττικῆς αἰῶνος ε' πρὸ Χριστοῦ, «ἄωριον εἰς Αἶδα—ἀποιχόμενον»). Μεταγενέστεροι συγγραφεῖς τὴν ἔννοιαν τοῦ καταφθίμενος καὶ τὴν τοῦ ἄωρια (πανάωρια) συνεχώνευσαν ἐν μιᾷ λέξει συνθέτω, τῇ ἄωροθάνατος.

Γ'.

Μιχαὴλ Παλαιολόγου βασιλέως (1280) Ὑπικόν.

Πόσης προσοχῆς ἡξίου ὁ Κουμανούδης καὶ τὰς ἐν Βυζαντιακοῖς βιβλίοις κεκρυμμένας, ἀθησαυρίστους δ' ἐν τοῖς Λεξικοῖς οὐσας λέξεις,

τοῦτο σαφῶς μαρτυρεῖ ἐκάστη τῆς Συναγωγῆς σελὶς τῆς συγκειμένης ἐκ λέξεων 7500. Τὰς πλείστας αὐτῶν κατὰ τὴν σελίδα ζ' τοῦ προλόγου συνήγαγεν ἐκ βιβλίων· «Θέλει φανῇ (γράφει ἐν σελ. ζ') ἴσως παρὰδοξον εἰς τινας, πῶς λέξεις πολλὰι τῆς Συναγωγῆς ταύτης, εὐρισκόμεναι καὶ ἐν συγγραφεῦσι πρὸ πολλοῦ, ὡς εἶπα, δημοσιευθεῖσι διὰ τοῦ τύπου, δὲν κατεχωρίσθησαν εἰσέτι ἐν τοῖς — λεξικοῖς. Καὶ εἰς ἐμὲ ἐφάνη παρὰδοξον τοῦτο κατ' ἀρχάς, ἐνῶ μάλιστα ἔβλεπον, ὅτι ὅχι ὡς ἀδοκίμους τὰς ἀπέβαλον οἱ λεξικογράφοι, διότι πολλὰς ὁμοίας τὴν ποιότητα καὶ πλείστας ἄλλας ὁμολογουμένως χείρονας καὶ αὐτόχρομα βαρβαρικὰς δὲν ἀπηξίωσαν νὰ παραλάβωσιν, ἅτε θέλοντες πάσας τὰς μέχρι τοῦ 1453 ὑπὸ Ἑλλήνων γραφείσας καλὰς ἢ κακὰς λέξεις νὰ συναγάγωσιν εἰς ἓν, ὡς παριστανούσας τὰς ποικίλας τοῦ μακροῦ βίου τοῦ ἔθνους πνευματικὰς φάσεις καὶ τὰς μεταβολὰς αἱς ὑπέστη ἡ γλῶσσά του. Ἐνόησα δ' ἐπὶ τέλους, ὅτι ὅχι ἀβουλησία ἀλλ' ἀδυνασία ἦτο τὸ αἴτιον τῆς μὴ συναγωγῆς πασῶν. Δὲν ἠδύναντο δηλ. οἱ λεξικογράφοι χωρὶς κόπων μεγίστων νὰ βεβαιωθῶσι περὶ τοῦ ἂν λέξις τις ὀλίγον ἀθηεστέρα, ἢν ἀπῆντων ἐν ταῖς μελέταις των, ἦτο ἡ δὲν ἦτο ἡδὴ ἐν λεξικῷ τινι περιειλημμένη, καὶ οὕτω τὴν παρέτρεχον. Ἐτι δὲ μᾶλλον τοῦτο ἐποιοῦν δτε ἡ λέξις, ἔχουσα πᾶν προφανὲς τὴν σημασίαν καὶ κανονικότητα τὸν σχηματισμὸν, προσέπιπτεν αὐτοῖς ὡς συνήθης καὶ χρήσεως κοινῆς, ἐπομένως δ' ἐθεωρεῖτο καὶ ὡς περὶάσα ἡδὴ εἰς λεξικά. — Εἰρήσθω λοιπὸν, ὅτι πρὸς τὴν τῶν οὕτω παρεωραμένων λέξεων διὰ γινώσκων εἶναι χρεια νὰ ἐθίσῃ τις τὸ ὅμμα του, τὸ τε σωματικὸν καὶ τὸ διανοητικόν, νὰ ἐνεργῇ κατὰ τινὰ εἰδικὸν καὶ ἀμεσον τρόπον, ἢ, νὰ εἶπω ἄλλως, εἶναι χρεια ὁ λεξιλόγος νὰ δομᾶται τὸ συγχρόν, τὸ σπάνιον ἢ τὸ ἁπαξ εἰρημένον. Ταύτην δὲ τὴν ἔξιν παρέχει μὲν ἡ πολυαναγνωσία καὶ τὸ ἰσχυρὸν μνημονικόν, ἀλλ' ὅχι ἄνευ εἰδικῆς τινος ἀσκήσεως ἐφ' ἱκανὸν χρόνον. Τοιαύτης ἀσκήσεως μέρος τι ἐγὼ προσπορισάμενος καὶ χωρὶς νὰ ἀντιποιῶμαι πολυαναγνωσίας καὶ ἰσχυροῦ μνημονικοῦ, ἠδυνήθην νὰ ποιήσω τὴν Συναγωγὴν ταύτην. Εἶμαι δὲ σχεδὸν βέβαιος, ὅτι καὶ ἄλλοι βιβλικώτεροι ἐμοῦ ἐποίησαν τοιούτας, ἀλλὰ δὲν προέβησαν εἰς ἐκδοσιν, διότι, φαίνεται, ἤθελον νὰ τὰς παρουσιάσωσιν εἰς τὸ κοινὸν εὐσταλεστέρας. Ἐγὼ ἔχων γνώμην, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ὡς βραχύβιοι πρέπει μετριώτερον νὰ φιλοδοξῶσιν, ἂν τῶν συγχρόνων θέλωσι τὴν ὠφέλειαν, ἐποίησα ἄλλως.»

Μετὰ χάριτος (ἐπήνθη δὲ τῷ λόγῳ τοῦ ἀνδρὸς πολλὴ καὶ ἀβίαστος ἡ χάρις) ἐν τῷ ὑποσημειώματι τῆς σελίδος ζ' παρατηρεῖ ὁ Κουμανούδης· «Ἰνα εἶπω ἀληθῶς πᾶν ὅτι αἰσθάνομαι, λέγω, ὅτι δὲν θεωρῶ πολὺ αξιοζήλωτον τὸν προσπορισμὸν τῆς ἐν λόγῳ ἀσκήσεως. Εἶναι μὲν αὕτη χρησίμη τῇ φιλολογίᾳ καθόλου, εἰς αὐτὸν δὲ τὸν φιλόλογον φέρει τινὰ βλάβην, καθόσον τὸν συνεθίζει νὰ μὴ πολυπροσέχῃ ἐν ταῖς μελέταις του εἰς τὴν τῶν νοημάτων συνέχειαν, νὰ θηρεύῃ δὲ

μᾶλλον λέξεις, τὰς μεινίσκας ἀπαρτηρήτους παρ' ἄλλων. Ἐδῶ συμβαίνει πως τὸ τοῦ ῥήτου «ἄλλοις ὑπηρετῶν ἀναλίσκομαι», ὅπερ εἰδᾷ ποτε γεγραμμένον ὑπὸ εἰκόνα κηρίου ἀνημμένου, ἐν τῇ προμετωπίδι τῆς ἀ' ἐκδόσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ λεξικοῦ τοῦ Ἀνθ. Γαζή καὶ μ' ἔκαμε πολλήν ἐντύπωσιν».

Ἀληθῶς δὲ ὁ Κουμανούδης ἐφαίνετο ἀναλίσκόμενος «ἄλλοις ὑπηρετῶν», συλλέγων μετὰ κόπου τὰς λέξεις ἐκ βιβλίων Βυζαντιακῶν συγγραφέων ὧν πολλὰ, ὡς γινώσκουσιν οἱ φιλόλογοι, εἶναι ἤτοι κακῶς ἐκδεδομένα ἢ οὐ πάνυ εὐπρόσιτα. Ἀνυσίμως δ' ὑπηρετήσε τὴν εἰρημένην ὑπηρεσίαν ὁ Κουμανούδης καθ' ὃν χρόνον παρημελημένα ἦσαν ἔτι αἱ Βυζαντιακαὶ μελέται, ὧν πατήρ, ὡς γνωστὸν εἶναι, μόλις πρὸ δέκα ἐτῶν ἐγένετο ὁ πολὺς Krumbacher, καὶ κατὰ τρόπον οὕτως εἰπεῖν ὑποδειγματικόν.

Ταῖς δυσκολίαις, ταῖς ἐπιπροσθούσαις τοῖς συλλέγουσι λέξεις, συνέχονται ἐν τῇ ἀναγνώσει βιβλίων πλέον τῶν ξένων οἱ Ἕλληνες φιλόλογοι οὓς ἡ πρὸς λέξεις οἰκειότης ἀποτρέπει πολλάκις ἀπὸ τῆς ἀναδιφάσεως Λεξικῶν, τοῦ ἐναντίου πραγμᾶτος (λέγω τὴν ἀλλοτριότητα) πρὸς τὸ ἐναντίον τοὺς ξένους κινούντος, δηλὸν δ' ὅτι πρὸς τὴν ἐξέτασιν τῶν Λεξικῶν. Δὲν δύναμαι νὰ γινώσκω τὸν πρῶτον εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς συνήθειαν εἰσαγαγόντα τὸ ἐπίθετον αὐταρχικὸς καὶ τὸ ὡς οὐσιαστικὸν ὄνμα παραλαμβάνον (τὸ αὐταρχικόν, ἀπρόσθετον ἐν πικρῇ ὄντι νῦν χρῆσει καὶ παρὰ τοῖς ἐφημεριδογραφοῦσιν) ἐν Γερμανικοῖς Λεξικοῖς κατεχωρίσθησαν πρὸ πολλοῦ αἱ λέξεις Autarchie καὶ Autarch, ἀνέγνω δὲ ποτε ἐν Γερμανικῇ ἐφημερίδι καὶ τὸ ἐπίθετον autarchisch), ἀγνοῶ δὲ καὶ ἂν ὁ εἰσαγαγὼν αὐτὰ εἰσήγαγεν αὐτὸς πλάσας ἢ ἀναγνούς που· ὁ δὲ γινώσκω εἶναι ὅτι ἐν οἷς ἔχω πρὸ ὀφθαλμῶν ἐξ Λεξικοῦ αἱ λέξεις, ἃς εὔρον ἐν Βυζαντιακῷ ἔργῳ, δὲν εἶναι ἀναγεγραμμένα.

Καλῶς ὑπέδειξεν ὁ Κουμανούδης ὅτι ἡ μακροτέρα ἀναβολὴ τῆς δημοσιεύσεως τῶν συλλεγομένων ἀγνώστων λέξεων οὐδαμῶς ὀφείλει νὰ ἔχῃ λόγον τὴν μείζονα εὐστάλειαν· ἐὰν τοῦτον ἢ ἐκείνον τὴν εὐστάλειαν φιλοτιμούμενον μιμηθῶσι πάντες, οὐδεμία ἐλπίς ἔπειτα ὅτι μετ' ὀλίγον χρόνον ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα θὰ ἔχῃ Λεξικὸν ἄξιον γλώσσης ζωσῆς χιλιάδων ἐτῶν ζωῇ. Τοσοῦτω δὲ μείζων ἐρίσται ἡ ἀνάγκη τῆς συγῆς καὶ ταχείας δημοσιεύσεως, ὅσω καὶ σπουδαιότεραν ἀπὸ τίνος χρόνου λαμβάνουσιν ἐπίδοσιν αἱ Βυζαντιακαὶ σπουδαὶ ὧν ἀσφαλὲς κατόρθωμα ἀπὸ τοῦδε νὰ προῖδῃ δύναται τις καὶ τότε, ὅτι οὐκ εἰς μακρὸν ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, πλουσίαν ἤδη ἔχουσα τὴν παλαιὰν στολήν, θὰ ἐμφανισθῇ καὶ νέαν μετενδεδυμένη πολυτελῆ ἐσθήτη καὶ θὰ ἀποδειχθῇ οὕσα γλῶσσα ἀδαπάνητος ἐν τῇ πλάσει λέξεων, ποικιλιωτάτη ἐν τῷ πλούτῳ παρχύγων καὶ συνθέτων, ἀνυπερβλήτος ἐν τῇ δυνάμει τῆς

ἐκφράσεως. Εἶπε μὲν μοι ὁ Κουμανούδης οὐχ ἅπαξ οὐδὲ δις ὅτι τινὲς τῶν Βυζαντιακῶν συνθετῶν λέξεων μαρτυροῦσιν ὅτι ἐν τῷ πνεύματι τῶν τότε ἐργαζομένων λογίων «ἐπαθὼν ξεθύμασμα» αἱ ἡτοὶ τὴν αὐτὴν ἢ ὁμοίαν πῶς ἔνοιαν ἔχουσαι ἀπλᾶί ἀρχαῖαι Ἑλληνικαὶ λέξεις, καθὼς (ἔλεγε) τὰ ἀμιγῆ ἀρώματα ἀποβάλλουσιν ἐν ποικίλοις συγκράμασι τῆς δυνάμεως μέρος· ἀλλ' ὅμως ταῦτα καὶ παραπλήσια αὐτοῖς λέγων ὁ ἀνὴρ συνείθιζεν αἰεποτε νὰ ἐπιτέρρῃ τὴν διδακτικωτάτην παρατήρησιν «αὐτὸ καὶ θὰ εἰπῇ γλῶσσα ζωντανή, νὰ ἔχῃ εἰς κάθε χρόνον τὰ δικά της».

Πόσος δὲ κεχυμμένος λεξικός πλοῦτος ἀναμένει τὴν φανέρωσιν, περὶ τοῦτου πείθει ἑαυτὸν ὁ μετὰ προσοχῆς ἀναγινώσκων καὶ πάλαι καὶ πρὸ μικροῦ χρόνου ἐκδεδομένα ἔργα καὶ ἐπιμελῶς ἐν αὐτοῖς ἐκλήτῶν τὰ ἄξια ζητήσεως ὄντα. Παραδείγματος μόνον χάριν ἀπέσπασα ἐκ τῆς Συλλογῆς μου μικρὸν μέρος, τὸ ἐφεξῆς παρατεθησόμενον· ὅτι δὲ τὸ Τυπικόν, δ' ἔτει 1895 ἐξέδωκεν ὁ φιλοπονώτατος Μανουὴλ Γεδεών, ἐκ σελίδων 23 μικρῶν συγκείμενον δωρεῖται ἡμῖν 28 νέας καὶ ἀλλαχόθεν ἀγνώστους ἔτι λέξεις, τοῦτο σαφῶς διδάσκει πῶς νὰ ἔχωσι δύνανται τὰ πράγματα ἐν ἔργοις μακροτέροις.

1) Ἀγγελόθυμος· «γένος δ' οὗτοι — Ἄρει σύντροφον φιλαματόν τε καὶ ἀγγελόθυμον» σελ. 51, 10.

2) Ἀλλόπονος· «τοὺς δ' ἄλλοπονοὺς διακονίας ἀσχολουμένους» σελ. 38, 24, λέγει δὲ τοὺς βαρύτερα διακονούντας ἔργα (μαγεῖρους, γεωργοὺς, κηπουροὺς, πυλωροὺς καὶ ἀρτοποιούς) ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς πρῶτους διακονητὰς τοὺς μὴ κάμνοντας. Φέρονται ἐν τοῖς Λεξικοῖς τὰ μεγαλόπονος, πολύπονος (ἀλλὰ ἐργοπόνος, ἐσθλοπόνος, ὀλιγοπόνος).

3) Ἀνεπιδέσποτος· «τὰ—τῶν μοναστηρίων ἀνεπιδέσποτα» 23, 10.

4) Ἀνταπονέμω· «ἀνταπονέμειν τὰς χάριτας» 23, 22.

5) Ἀντιρρητικῶς· «ὕπομιμνησκέτωσαν — οὐκ ἀντιρρητικῶς ἀλλ' εὐνοϊκῶς 32, 23.

6) Ἀρηικός· «ἀρηικὴν ἀσπίδα ἐπωμισάμεθα» 50, 8.

7) Ἀρραγῶς· «εἰς πέτραν οἶκον ἀρραγῶς ἡδρασμένον» (ἐν ἱαμβεῖσι) 60, 29.

8) Αὐταρχικός· «εἰς τὸ αὐταρχικόν — καὶ βασιλικὸν ἀνήγαγεν ἄρμα» 19, 3· τὸ αὐταρχικόν· «τὸ ἐντεῦθεν αὐταρχικὸν ἐπιδεικνύμενοι καὶ αὐτόβουλον» 49, 21.

9) Δωδεκαφώτια· 45, 25 καὶ 47, 13 ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ γνωστοῦ δωδεκάφωτα.

10) Ἐκτοπιστής· 52, 16.

11) Ἐποφθάλμις· 52, 5.

12) Εὐθυγνωμοσύνη· 21, 15.

13) Εὐχαρίστησις· «μετ' εὐχαριστήσεως στεργέτω» 33, 7.

14) Τεροψαλτία· 36, 24.

15) Κτιτορικός· 47, 3.

16) Κτιτορικῶς· 45, 24.

17) Μεσόνων· «ἐν τῷ μεσονάφῳ» 47, 13 (ἡ μεσόνος).

18) Μεταρροϊζῶ· 60, 23. Τὴν καλλίστην λέξιν ἀποκαθίστημι ἐν τοῖς ἱαμβείοις

Φθόνου βέλεμνα πάμπαν οὐχ ἤψαντό μου
καὶ ταῦτα παρὰ πάντα (ser. πάντων?)
πολλὰ πολλάκις,
εἰς δ' ἀντίτυπον ὥσανει κεκρουχότα
φρούδα μετερρύησαν ἐξοπισθίως

κατ' αὐτὸ τὸ χειρόγραφον, ἔχον τὸ ὀρθὸν καὶ ἀληθές μετερροϊζή-
σαν (ὃ οὐδὲν δέον ὁ ἐκδότης μετέγραψε μετερρύησαν· παραβλη-
τέον δὲ τὸ γνωστὸν ἀναρροϊζῶ). Ἡ λέξις ἀνέμνησέ με ἄλλους
στίχους πρὸ τῶν παρατεθέντων ἀμέσως κειμένους, τούσδε·

Τοῖνον λύπης φλόγῳσις οὐκ ἔφλεξέ με
χειμῶν τε δεινῶν καὶ τινα μετριάζει
τοῦ κοσμοικοῦ κλύδωνος οὐκ ἔτρεψέ με.

Γεγραμμένον ἔκειτο, εἰκάξω, τὸ ροιζή καὶ ἄνωθεν αὐτοῦ τὸ ματα
(ροιζήματα), ταῦτα δὲ ἀναγνωσθέντα ματροιαζή ἀπέτεκον τὸ
μετριάζει.

19) Μυσῶ (—άω)· «τάφω—λειψάνων—ἐντὸς μυσώντων» πεπλη-
ρωμένῳ» 27, 3.

20) Νοστιμότης· «ὥς ἅλας ἀρτύειν ταῖς ἀρεταῖς τὸ λει-
πόμενον πνευματικῆς νοστιμότητος» 29, 7.

21) Ὁρθορρήμων· «τὴν Ἑλλάδα γλῶτταν τὴν ὀρθορρή-
μονα» 19, 29.

22) Παλινστροφία· «δι' αἰτίαν παλινστροφίας» 31, 13.

23) Πολιῶ (—άω)· «τοὺς πολιῶντας χρόνῳ» 25, 24. Γνωστὸν ἦτο τὸ μεταβατικὸν πολιῶ (—όω).

24) Προσγενίς· «δέσπονται εὐσεβεῖς καὶ προσγενίδες τῶν—βασιλέων» 45, 1. Εἶπον ἄλλοι τὸ συγγενίς.

25) Στερκτέος· «στερκτέαν ταύτην καὶ ὑμῖν γενέσθαι — ἀξιῶ» 53, 5.

26) Συμμέλεια· «τὴν ἐν τῇ συνοδείᾳ συμμέλειαν — στεργέτω» 33, 7.

27) Συμφρονιστής· 35, 23.

28) Ταμειοῦχος· 38, 12. Κακὸν τὸ ἐν τοῖς Λεξικοῖς ταμειοῦχος.

Τὰς λέξεις δὲ γρηγορότης (36, 21), ἐργομοχθία (37, 22), ἰσόποσος (38, 6), καινοτρόπως (19, 18) καὶ ὀλβιῶ—όω (18, 3) ἀνέγραψε τῶν λεξικογράφων μόνος ὁ Κουμανούδης. Περὶ δ' ἄλλων ἄλλοτε, Θεοῦ σῶζοντος.

Ἐν Μυτιλήνῃ, τῇ 12 Ἰουνίου 1899.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Πέτρος Ν. Παπαγεωργίου.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Τόποις του αθηναϊκού λαού εν Τεργέστη

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000020452